

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку
Кафедра фінансів ім. С. І. Юрія

МАЛІНСЬКИЙ Денис Михайлович

**Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності податкових
органів України**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування
освітньо-професійна програма – Фіскальне адміністрування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ФФАМ-22
Д. М. Малінський

Науковий керівник:
к.е.н., доцент, Ф. П. Ткачик

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

"__" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **А. І. Крисоватий**

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні та організаційно-правові основи інформаційного забезпечення діяльності податкових органів України	6
1.1. Роль та значення цифрових технологій в діяльності податкових органів	6
1.2. Інформаційно-аналітичне забезпечення експертної та контрольної роботи податкових органів	14
Висновки до розділу 1	20
Розділ 2. Практичні доміанти інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності податкових органів України	22
2.1. Методичні аспекти інформатизації процесів адміністрування податків і зборів	22
2.2. Цифровізація процедур адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні	29
2.3. Вплив цифровізації на свідомість платників податків щодо декларування і сплати податкових зобов'язань	39
Висновки до розділу 1	47
Розділ 3. Шляхи удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування податкових органів	48
3.1. Покращення сервісу податкових інституцій в Україні на базі зарубіжного досвіду цифрової трансформації	48
Висновки до розділу 1	55
Висновки	57
Список використаних джерел	60

ВСТУП

Актуальність теми. Важливою домінантою порядку нарахування та сплати податків і зборів виступає відповідне інформаційне забезпечення такого процесу. Воно полягає у забезпеченні потреб у достовірній, належній та повній інформації обмеженого кола користувачів. Якість, повнота, доступність і практичність інформаційних баз даних відповідають за створення найбільш ефективних можливостей для задоволення вимог законодавчо визначених осіб при зверненні за інформацією про стан справ щодо податків і зборів.

Для ефективного виконання поставлених завдань інформаційного забезпечення вона повинна враховувати постійні зміни і сучасні потреби, швидко адаптуватися до зовнішніх факторів і внутрішніх змін, трансформуватися відповідно до нових технологій. Еволюція інформаційних технологій впливає на організацію та методологію порядку обчислення та сплати податків і зборів, внаслідок чого зумовлює необхідність дослідження нових методів і властивостей інформаційних баз.

Вплив глобалізаційних процесів на податкову сферу вимагає пошуку нових підходів до структури, змісту, технологічної обробки та обміну податковою інформацією, яка слугує основою для проведення експертних досліджень та податкових перевірок у частині нарахування та сплати податків і зборів до бюджетів різних ланок.

Вагомий науковий доробок у дослідження проблематики ефективних відносин між фіскальними органами та суб'єктами господарської діяльності в умовах цифровізації фінансової системи внесли такі відомі вчені як В. Андрущенко, З. Варналій, В. Вишневський, О. Десятнюк, Ю. Іванов, А. Крисоватий, І. Лютий, С. Онишко, Л. Сідельникова, А. Соколовська, В. Федосов, К. Швабій та багато інших. Сучасні тенденції та перспективні тренди інформаційного забезпечення функціонування органів Державної податкової служби України на національному і регіональному рівнях висвітлювали своїх у працях такі науковці та фахівці: Є. Бамбізов, Н. Борейко,

Н. Каленіченко, Н. Литвин, Ю. Мороз, Н. Рудик, Н. Синютка, Ю. Цаль-Цалко, М. Шевчук та інші.

Однак модернізація інформаційних систем і технологій у податковій сфері потребує постійного моніторингу та імплементації у фіскальні реформи адекватного зарубіжного досвіду.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є обґрунтування теоретичних та методичних засад інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності податкових органів України в умовах цифрової трансформації.

Досягнення окресленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- Обґрунтувати роль та значення цифрових технологій в діяльності податкових органів;
- Дослідити інформаційно-аналітичне забезпечення експертної та контрольної роботи податкових органів;
- Висвітлити методичні аспекти інформатизації процесів адміністрування податків і зборів;
- Проаналізувати параметри цифровізації процедур адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні;
- Визначити вплив цифровізації на свідомість платників податків щодо декларування і сплати податкових зобов'язань;
- Окреслити шляхи удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування податкових органів.

Об'єктом дослідження є механізм реалізації податкової політики в умовах цифрової трансформації.

Предметом дослідження є теоретичні й практичні аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності податкових інституцій.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження використано наступні методи: теоретичного узагальнення; розрахунково-аналітичний; графічного зображення; абстрактно-логічний; індукції, дедукції, спостереження.

Інформаційною базою дослідження є основні положення законодавства України, нормативно-правові акти щодо здійснення податкової політики в Україні. Також у роботі використані статистичні і аналітичні матеріали Міністерства цифрової трансформації України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної податкової служби України, монографії та наукові публікації вітчизняних і зарубіжних вчених.

Практичне значення одержаних результатів трансформується імплементацією окремих висновків та положень кваліфікаційної роботи у практичну діяльність податкових органів України в контексті удосконалення їхнього інформаційно-аналітичного забезпечення в сучасних умовах цифрової економіки.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження опубліковано у збірниках тез доповідей науково-практичних студентських конференцій, що проводилися кафедрою фінансів ім. С.І. Юрія Західноукраїнського національного університету у 2023 році.

Структура та обсяги кваліфікаційної роботи. Робота komponується зі вступу, трьох логічних розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний обсяг роботи викладено на 66 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 6 рисунків, 5 таблиць, список використаних джерел, що включає 60 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

1.1. Роль та значення цифрових технологій в діяльності податкових органів

В Україні активне формування цифрової системи оподаткування розпочалося у 2018 р. шляхом поетапного впровадження різних електронних сервісів, яких станом на початок 2020 р. діяло понад 55, це зокрема Електронний кабінет платника податків, інформаційний вебпортал «Єдине вікно», Електронний кабінет платника ПДВ, Е-ПРО, Е-Акциз, Е-Чек, Е-Аудит, загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (ЗІР) та інші, що дозволяють швидко та зручно сплачувати й адмініструвати податки та збори.

Застосування цифрових технологій у фіскальному менеджменті зумовлює їх використання у суспільному житті, що в свою чергу потребує відповідного законодавчого регулювання. Відповідно, затверджено «Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки» [1], яка передбачає поступове розширення інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій та забезпечення цифровізації всіх секторів України. Економіка, особливо фіскальний простір, базується на інформатизації.

З метою реалізації «Концепції цифрового економічного і соціального розвитку України на 2018-2020 роки» у 2021 році, у 2021 році було прийнято «Концепцію розвитку цифрової спроможності та затвердження Плану заходів щодо її реалізації», яка поступово анонсує вдосконалення цифрової економіки та цифрових технологій. суспільства в контексті розвитку Вимірники національних рівнів цифрової грамотності [2].

Вважаємо, що реалізація цієї концепції можлива за умови вільного доступу всіх громадян до певних інформаційних систем і технологій, сучасних засобів

зв'язку та телекомунікацій, Інтернет-ресурсів тощо. І це незважаючи на цифровізацію суспільного життя в Україні у 2018-2021 роках: кількість користувачів Інтернету зростає (з 21,6 млн користувачів, 52% населення, у 2018 році до 29,5 млн користувачів, 70% населення). 2021 р.) [3] Однак через пандемію COVID-19 неможливо визначити, чи повністю доступні інтернет-ресурси. Табличні дані щодо доступу платників податків до Інтернету та інших необхідних програмних продуктів підтверджують цей аргумент (табл. 1.1) [4].

Таблиця 1.1

Динаміка кількісних показників підприємств галузі в контексті доступу до інтернету

Вид економічної діяльності	Кількість підприємств, які мають доступ до інтернету					
	одиниць			у % до загальної кількості підприємств		
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Переробна промисловість	10 878	11 089	11 323	90,0	89,5	90,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1831	1847	1917	93,6	92,4	90,6
Будівництво	4783	4883	5141	87,9	83,9	83,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	10 759	10 742	10 630	88,1	86,1	87,7
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	3462	3553	3590	87,8	87,9	85,5
Тимчасове розміщення й організація харчування	1279	1261	1293	81,4	77,2	76,8
Інформація та телекомунікації	1949	1946	1971	90,0	89,2	89,6
Операції з нерухомим майном	2704	2697	2796	87,8	86,3	89,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	2636	2685	2638	88,4	87,2	84,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2958	3024	3149	80,4	78,2	78,3
Середнє значення	4323,9	4372,7	4444,8	87,54	85,79	85,62
Максимальне значення	10 878	9828	10 030	93,6	92,4	90,6
Мінімальне значення	1279	1261	1293	80,64	77,2	76,8

Джерело: побудовано на основі [4; 5; 6]

Це видно з табл. 1.1 Залежно від виду економічної діяльності кількість підключених до мережі Інтернет підприємств у 2021 році коливається від 76,8% (сфери діяльності, пов'язані з тимчасовим розміщенням та харчуванням) до 90,6% (пов'язані з постачанням електроенергії, газу, пари та повітря). кондиціонування, водопостачання, утилізація відходів та інші суміжні сфери). Крім того, аналізуючи дані цієї таблиці, можна спостерігати суттєве відхилення рівня доступу до Інтернету (порівняно із середньозваженим показником) підприємств різних видів економічної діяльності [5]. Водночас варто зазначити, що кількість компаній, які мають доступ до мережі Інтернет, зростає, але частка у загальній кількості у 2021 році знизилася порівняно з 2019 роком, що свідчить про наявність певних проблем із доступністю Інтернет-зв'язку та доступу. Комунікація в контексті української дійсності.

Що стосується рівня доступу платників податків до Інтернету, то він в Україні є досить високим (близько 86% усіх підприємств), що створює умови для подальшого впровадження цифрових технологій у фіскальний менеджмент. Ця тенденція сприятиме прозорості та відкритості діяльності державних органів, зменшить рівень корупції, підвищить ефективність контролюючих органів, надасть якісні інформаційні послуги та сформує електронні взаємовідносини між платниками податків та податковими органами [6, с]. 221].

В Україні основним нормативним актом, що регулює відносини у сфері фіскальної політики, є Податковий кодекс України, який регулює всі податкові процеси на «класичному» операційному рівні, що значною мірою обмежує діяльність суб'єктів фіскальної політики в Україні в сфері цифровізації [7]. З метою вирішення цієї проблеми Верховна Рада України у 2021 році ухвалила Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування оподаткування доходів, отриманих нерезидентами у вигляді виробництва та/або виплат». або розповсюджувати рекламу, а також удосконалювати процедури справляння ПДВ за електронні послуги, що надаються нерезидентами фізичним особам» [8], яка вводить поняття «електронні послуги» та частково визначає положення податкового

законодавства щодо електронних послуг. -резиденти, які не мають постійного представництва та надають електронні послуги, повинні сплачувати ПДВ за ставкою 20. Закон також передбачає неповний перелік оподатковуваних операцій, зокрема операцій з продажу електронних книг, журналів, газет тощо, що передбачають доступ до баз даних через мережу Інтернет, надання доступу до інформаційно-розважальних ресурсів, надання дистанційних послуг, послуг навчання та ін. Усі ці операції можна віднести до категорії «електронна комерція», яка в Україні регулюється Законом України про «Електронну комерцію», який регулює процедури здійснення операцій в електронній сфері [9]. Згідно з цим законодавчим актом основні принципи у сфері електронної комерції. Серед них:

- Вільне використання інформаційно-комунікаційних систем для здійснення підприємницької діяльності;
- Свобода вибору контрагентів та електронних засобів, видів і відповідних форм діяльності;
- Свобода конкуренції та забезпечення її добросовісності;
- Незалежність в електронних транзакціях;
- Рівноправність та захист прав суб'єктів електронної комерції;
- Дотримуватись вимог чинного законодавства, професійної етики та правил, поважати права, свободи та законні інтереси учасників сфери електронної комерції;
- Забезпечувати належну (стандартизовану) якість товарів, робіт і послуг у сфері електронної комерції;
- Належним чином забезпечувати доступ до необхідної інформації для всіх суб'єктів електронної комерції;
- Наявність комерційних електронних комунікацій та можливість обмежити отримання окремих повідомлень;
- Дотримуватись національного мовного законодавства.

В. Юдін слушно зазначає, що «у зв'язку з цифровізацією України постають питання щодо створення нового нормативно-правового середовища,

забезпечення сприятливої правової системи для появи та розвитку сучасних технологій та здійснення пов'язаної з ними господарської діяльності з використанням цифрові платформи та інші інформаційні технології» [10, С. 18]. Проте для розробки ефективної нормативно-правової бази для регулювання відносин у контексті цифровізації фінансового менеджменту необхідно не лише повноцінно враховувати зарубіжний досвід, а й проводити теоретичні дослідження. аспектів, формуючи відповідний концептуальний інструмент, який враховує національні особливості цифрової трансформації всіх суб'єктів фіскального поля.

Оскільки використання цифрових технологій у фіскальному управлінні позитивно впливає не лише на функціонування податкових органів, а й на фінансово-господарську діяльність підприємств, впровадження електронних сервісів у фіскальній сфері дозволяє суб'єктам господарювання швидко розраховувати податкові платежі. і прозоро, з державними органами та спеціалізованими установами обмінюватися інформацією. Тому, щоб платники податків могли більш ефективно взаємодіяти з податковими органами, можна проводити постійні дослідження платників податків для виявлення деяких проблем, які виникають у процесі збору податків за допомогою інформаційних технологій, та їх усунення.

Окрім цього, у 2020 р. Державною податковою службою України запроваджено: «електронний сервіс — «InfoTAX» як пілотний проєкт, що уможливорює в режимі реального часу отримувати податкові консультації через мобільні месенджери, зокрема такі, як Viber, Telegram тощо. Переконані, що повноцінне впровадження цього сервісу надаватиме змогу платникам податків швидко, зручно й оперативно отримувати необхідну інформацію щодо оподаткування безпосередньо їхнього виду діяльності, а також оптимізувати роботу працівників фіскальних органів у цій царині. Наприкінці 2021 р. кількість користувачів «InfoTAX» становила понад 40 тис. платників, що свідчить про популярність цього сервісу з одного боку, а з іншого боку — про те, що для багатьох платників податків комфортнішим є спілкування з чат-ботом, ніж

наживо з працівником контролюючих органів, особливо, коли це стосується загальних питань» [10].

Також зазначимо, що особливою популярністю серед платників податків користуються електронні сервіси ДПС з використанням Інтернет-середовища для надання електронних послуг платникам податків та єдиний портал ДПС України – Персональний електронний кабінет платника податків. Станом на початок 2022 року кількість користувачів Електронного кабінету сягнула 3,2 млн платників, 80% з яких складають фізичні особи – підприємці та громадяни. В електронному кабінеті можна безкоштовно користуватися такими сервісами для платників податків, як створення та подача електронних документів до ДПС, спілкування з ДПС, перевірка стану розрахунків з бюджетом тощо [11]

Хочемо наголосити, що основними перевагами електронного кабінету платника податків є:

- Цілодобовий вільний доступ до персональних даних за наявності будь-якого електронного цифрового підпису (ЕЦП) від АЦСК;
- Сервіс працює за допомогою персональних комп'ютерів і смарт-пристроїв без необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення;
- Отримувати інформацію онлайн без відвідування центру, економлячи час;
- Доступ до публічної інформації без ЕЦП.

Крім того, Державна податкова служба України відповідає за організацію податкового обліку та пропонує використовувати автоматизовану систему «єдиного вікна», електронний кабінет платників податків у режимі 24/7/365, систему автоматичного відшкодування ПДВ, електронні чеки, електронний податок на споживання, тощо [12, с. 93].

Ефективне виконання фіскальних функцій на державному та корпоративному рівнях потребує не лише використання безкоштовних послуг ДПС, а й підбору комп'ютерів та комерційного програмного забезпечення. Зрештою, сьогоднішній швидкий розвиток штучного інтелекту, великих даних,

хмарних технологій і обчислень, блокчейну тощо мав значний вплив на організації податкового обліку.

Зокрема, хмарна технологія та обчислювальна технологія дозволяють зменшити витрати на технічне обслуговування інформаційних технологій шляхом скорочення витрат на технологію та програмне забезпечення, утримання ІТ-спеціалістів, скорочення паперу та запровадження електронних процесів документообігу; забезпечення більш високого рівня доступності, безпеки та високоякісного резервного копіювання даних, тиражування та аварійне відновлення. Крім того, використання хмарних технологій та обчислень забезпечує тісну комунікацію з органами ДПС України.

Іншим напрямком оптимізації управління фінансами є використання технології блокчейн, яка являє собою розподілену базу даних, що складається з окремих блоків, з'єднаних у безперервний ланцюжок, де окремі блоки блокчейну повинні містити тимчасову мітку та посилання на попередній блок. Як зазначає Л. Кононенко: «використання технології Blockchain суттєво змінює і власне процедуру фіскального обліку — зникає необхідність у веденні первинної документації, тому що всі факти господарського життя відразу знаходять відображення в блокчейн» [13, с. 208].

Крім того, зростаюча роль ІТ-технологій також впливає на значення та роль агенцій з реєстрації розрахункових підприємств. Якщо раніше РРО розуміли як пристрій для реєстрації розрахункових операцій у процесі продажу товарів чи надання послуг, то з цифровізацією економіки класичні РРО вважаються програмно-технологічним комплексом, тобто програмні РРО мають масу переваг над класичним програмним забезпеченням, а саме:

- Сумісність з будь-яким пристроєм, що підтримує операційні системи Windows, Android або IOS;
- Онлайн-реєстрація та повністю електронний процес документообігу в контрольному органі;
- Надає можливість виписувати та зберігати електронні чеки та формувати електронні звіти;

- Економія часу платників податків, оскільки звіти генеруються автоматично, усуваючи потребу друкувати фінансові чеки.

Застосування інформаційних технологій та програмних продуктів у фіскальному менеджменті може зменшити щоденне навантаження в податковій сфері та забезпечити систематизацію облікових показників для подальшого використання в обробці та ефективному податковому контролі.

Тому цифрові технології та послуги мають великий потенціал для підвищення ефективності та прозорості реалізації фіскальної політики, що надалі сприятиме економічному розвитку, безпеці та якості життя. і добробуту людей.

Основними напрямками, на яких необхідно звернути увагу в процесі вдосконалення цифрового процесу та інформаційного забезпечення діяльності податкових органів, є:

1. Врахувати можливі ризики, забезпечити високий рівень захисту даних та безпеки інформаційної системи, а також запобігти можливим кібератакам та порушенням конфіденційності фінансової інформації.

2. Розробити та запровадити ефективні механізми контролю за використанням цифрових технологій у фіскальному менеджменті.

3. Забезпечити надійність і доступність цифрової інфраструктури та послуг, що використовуються в фіскальному управлінні, щоб забезпечити безперебійну роботу та уникнути можливих ризиків у потоці коштів. Для цього вони можуть використовувати різні технології, такі як хмарні рішення, віртуальні приватні мережі тощо.

Таким чином, цифрові технології та сервіси мають великий потенціал у фіскальному управлінні, але їх використання має бути розумним і ретельно вивченим з технічного рівня, щоб запобігти можливим ризикам і забезпечити максимальну ефективність і прозорість фіскальної політики [14, с. 129].

Використання цифрових технологій дозволить досягти прориву в боротьбі з фінансовими злочинами, такими як відмивання грошей і корупція. Наприклад, електронний облік та податковий моніторинг фінансових операцій дозволить виявити та запобігти можливим фінансовим махінаціям.

Крім того, відкриття фінансових даних допомагає забезпечити громадський контроль за діяльністю фіскальних органів та запобігти можливим сценаріям. Коруційна схема.

У свою чергу, використання цифрових технологій забезпечить ефективну та зручну комунікацію між податковими органами та платниками податків. Адже використання електронних сервісів і технологій дозволить скоротити час обробки запитів і сприятиме більш ефективній взаємодії між ними [15, с. 14].

Отже, слід зробити висновок, що в сучасних динамічних умовах країна намагається підтримувати швидкість розвитку національної економіки різними методами, особливо на основі впровадження інноваційних цифрових технологій, що суттєво змінює поширені раніше фіскальні методи. функціонування суб'єктів політики.

Ми віримо, що посилене впровадження цифрових технологій у процеси фіскального управління дозволить ефективно обробляти великі обсяги даних, значно скоротити час, витрачений на ці процедури, та швидше отримувати необхідну актуальну інформацію про платників податків або сплачувати окремі податки. Такий підхід сприятиме оцифровці всієї національної економіки та її різних елементів (особливо фіскального простору), що зрештою покращить співпрацю її суб'єктів і таким чином досягне якісного покращення соціальних рівнів. Українські стандарти.

1.2. Інформаційно-аналітичне забезпечення експертної та контрольної роботи податкових органів

Податкові перевірки проводяться органами ДПС з метою визначення дотримання платниками податків податкового та іншого законодавства. У Пекінському університеті їх визначають як метод податкового контролю. Податкова перевірка — це процесуальна дія податкових органів щодо контролю за достовірністю, повнотою та своєчасністю обчислення податків, що

сплачуються платниками податків. Вони роблять це шляхом порівняння фактичних даних із заявленими.

Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів – це «комплекс заходів, що координується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, щодо збору, опрацювання та використання інформації, необхідної для виконання покладених на контролюючі органи функцій» [18].

На основі інформаційно-аналітичних даних здійснюються експертні дослідження, перевірки та звірки.

Збір податкової інформації здійснюється за даними з джерел, згрупованих у таблиці 1.2, для поповнення інформаційно-аналітичної бази даних, що використовується під час експертних досліджень та податкових перевірок.

Інформаційне забезпечення, як джерело інформації для експертних досліджень і податкових перевірок, є складною системою, входом якої є інформація, а виходом – податкові надходження до бюджету. Тому в структурі ДПС України виокремлено Департамент інформаційних технологій, який забезпечує розроблення, впровадження та технічне забезпечення інформаційно-комунікаційних систем і технологій, організацію програмної автоматизації, впровадження електронних сервісів, ЕТЦ.

Інформаційні системи та засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені чи придбані центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, є державною власністю. Система захисту податкової інформації, що зберігається в базах даних інформаційної системи, створюється центральними адміністративними органами для реалізації національної податкової політики [19]. Інформаційні ресурси ДПС України складаються з незалежних інформаційно-телекомунікаційних систем (ІТС), як показано на рисунку 1.1.

Джерела інформаційно-аналітичного забезпечення експертних досліджень і податкових перевірок

<i>№</i>	<i>Надавач інформації</i>	<i>Зміст інформації</i>
1	Платники податків та податкові агенти	<p>Податкові декларації, розрахунки, звіти</p> <p>Електронні форми копії документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов'язаних із визначенням об'єктів оподаткування (податкових зобов'язань); первинні документи, які ведуться в електронній формі; реєстри бухгалтерського обліку; фінансова звітність; інші документи, пов'язані з обчисленням та сплатою податків і зборів</p> <p>Документи про фінансово - господарські операції платників податків</p> <p>Документи про застосування РРО, програмних РРО, у т.ч. електронні копії розрахункових документів та фіскальних звітних чеків</p>
2	Органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування; НБУ; Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку	<p>Дані про об'єкти оподаткування, що надаються та/або реєструються відповідними органами</p> <p>Дані про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків</p> <p>Інформація, що міститься у звітних документах (крім персоніфікованої статистичної інформації), які подаються платником податків органам виконавчої влади та/або органам місцевого самоврядування</p> <p>Інформація про встановлені органами місцевого самоврядування ставки місцевих податків, зборів та надані такими органами податкові пільги</p> <p>Інформація про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності</p> <p>Дані про експортні та імпорتنі операції платників податків</p> <p>Переліки фінансових установ, професійних учасників ринків капіталу, інститутів спільного інвестування та осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі види фінансових послуг</p>
3	Банки Інші фінансові установи, відмінні від банків Небанківські надавачі платіжних послуг Емітенти електронних грошей	Інформація про наявність та рух коштів на рахунках/ електронних гаманцях платника податків, звіти про підзвітні рахунки

Продовження таблиці 1.2.

4	Органи влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів	Інформація стосовно конкретних осіб або операцій, яка є необхідною або може бути доречною для виконання або застосування положень національного законодавства або міжнародних договорів
5	Підрозділи ДПС	Інформація, отримана внаслідок проведення перевірок, у т.ч. й складених за їх результатами актів
6	Інформація, оприлюднена відповідно до законодавства та/або добровільно чи за запитом надана контролюючому органу в установленому законом порядку, а також інформація, наведена у скарзі покупця (споживача) щодо порушення платником податків встановленого порядку проведення розрахункових операцій із застосуванням РРО та/або програмних РРО	
7	Інформація від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері цифрової економіки, інформацію про відповідність резидентів Дія Сіті вимогам Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», зокрема щодо включення/виключення платників податків до/з реєстру Дія Сіті	

Кожен із визначених блоків має підсистеми, у межах яких вирішуються делеговані завдання, і які становлять інформаційну основу для здійснення експертних досліджень і податкових перевірок.

Рис. 1.1. Інформаційно-аналітичний потенціал органів Державної податкової служби України

У таблиці 1.3 представлено структуру інформаційних ресурсів ДПС, їх склад і призначення.

Таблиця 1.3

Структура та функціональне призначення інформаційних систем та технологій Державної податкової служби України

Назва ІТС	Підсистема ІТС	Призначення
ІТС «Єдина інформаційні система (митний блок)»	АС «Інспектор»	Система корпоративної електронної пошти
		Автоматизація процесів митного оформлення та митного контролю, здійснення контролю доставки вантажів, ведення митних класифікаторів, ведення протоколів про порушення митних правил та контрабанди, збереження електронних копій МД, обмін інформацією із суб'єктами інформаційних відносин (АСМО)
ІТС «Податковий блок»	АС «Реєстрація платників податків»	Облік платників податків (юридичних та фізичних осіб)
		Облік об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням
		Ведення реєстрів платників окремих податків, реєстру суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності тощо
	АС «Обробка податкової звітності»	Прийняття, реєстрація, обробка та збереження даних звітності, податної платниками податків
	АС «Облік платежів»	Визначення стану розрахунків з бюджетом кожного платника за кожним податком (ведення інтегрованої картки платника податків)
		Відшкодування ПДВ та повернення переплат
		Робота з податковим боргом
	АС «Податковий аудит»	Формування плану-графіків перевірок
		Формування документів на всіх етапах контрольно-перевірочної роботи
		Відслідковування оскарження результатів контрольно-перевірочної роботи
	Формування та опрацювання запитів зустрічних звірок	
АС «Аналітична систем»	Формування звітів та зведеної інформації	
АС «Адміністрування системи»	Керування доступом	

ІТС «Єдине вікно подання електронної звітності»	Приймання звітності в електронному вигляді, що надсилається суб'єктами господарювання до центральних органів виконавчої влади
	Ведення Єдиного реєстру податкових накладних та електронне адміністрування ПДВ
	Приймання електронних повідомлень від банків, фінансових установ про відкриття/закриття рахунків
	Приймання та обробка сервісних запитів
ІТС «Управління документами»	Надіслання інформаційних повідомлень в електронному вигляді
	Реєстрація, облік документів в ДПС
	Контроль виконання доручень
ІТС «Офіційний веб-портал»	Зберігання електронних копій документів
	Оприлюднення інформації про діяльність ДПС у мережі Інтернет
ІТС «Державний реєстр фізичних осіб-платників податків»	Доступ до окремих електронних реєстрів та сервісів ДПС
	Реєстрація фізичних осіб-платників податків у Державному реєстрі
	Накопичення інформації про доходи та утримані податки з фізичних осіб, які не є підприємцями та самозайнятими особами

Методика використання, напрямок, а зокрема повнота охоплення наведених у таблиці 1.3 інформаційно-аналітичних ресурсів безпосередньо залежить від етапів і завдань експертних досліджень та здійснюваних перевірок (звірок) органами ДПС України.

Вивчення розвитку Інтернет-технологій у сфері оподаткування та вибір найбільш оптимальної моделі є надзвичайно актуальним питанням, оскільки в контексті політики євроінтеграції міжнародна спільнота вимагає від України комплексних змін, у тому числі у сфері доступу до публічної інформації та держава Прозорість діяльності органів влади, у тому числі фіскальних. Стрімкий розвиток інформаційних технологій та ІТ-бізнесу залишив глибокий слід у податковій сфері та потребує впровадження нових методів управління, які стануть більш зручними та зрозумілими як для податкових органів, так і для платників податків. Pay it forward [24, vs. 264].

Зазначимо, що з введенням в дію в Україні правової системи «воєнного стану» з лютого 2022 року більшість автоматизованих інформаційних ресурсів буде або повністю закрито, або доступ до них буде обмежено. Йдеться про

забезпечення економічної та національної безпеки України від несанкціонованого доступу, використання інформації в корисливих цілях та витоку персональних даних, а також від хакерських атак на автоматизовані державні реєстри.

Інформаційне забезпечення є важливою складовою процесу нарахування та сплати бюджетних податків і зборів усіх рівнів, оскільки оптимізує роботу всіх контролюючих органів та інших відповідних суб'єктів державного та недержавного секторів національної економіки.

Окрім виконання своїх основних функцій, інформаційна безпека також є невід'ємною частиною системи національної безпеки, оскільки дані інформаційних ресурсів можуть бути використані у злочинних цілях, тому їх захист та авторизований доступ є надзвичайно важливими, особливо в умовах війни.

Відділ інформаційних технологій забезпечує розробку, впровадження та технічну підтримку інформаційно-комунікаційних систем і технологій, організацію автоматизації процесів, впровадження електронних сервісів тощо. Загальнодоступні інформаційно-довідкові бази доповнюються експертними дослідженнями та податковими перевітками щодо порядку обчислення та сплати податків.

Висновки до розділу 1

Цифровізація фіскального менеджменту як пріоритетної детермінанти новітньої парадигми фіскальної політики в Україні сьогодні є актуальним завданням, оскільки ефективна реалізація цього процесу допоможе структурувати оптимальне формування, розподіл, цільове використання та контроль моделі фіскального менеджменту. Бюджетні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування.

Важливим напрямком сучасного фінансового менеджменту є ефективність податкового регулювання, яке може давати синергетичний ефект за умов впровадження цифрових технологій. Водночас зміна форми взаємодії та комунікації між податковими органами та платниками податків та підвищення прозорості та доступності податкових послуг шляхом цифровізації зосередить увагу податкового нагляду під час моніторингу та виявлення порушень, заходів, спрямованих на запобігання (особливо превентивного заходу). Такий підхід, безумовно, сприятиме підвищенню податкової культури, підвищенню рівня довіри, податкової обізнаності та грамотності платників податків як суб'єктів фіскального простору, призведе до підвищення рівня добровільної сплати податків і зборів у фокусі наповнення бюджетів різних рівнів.

Відповідно до Податкового кодексу України інформаційно-аналітичне трактується як координований центральними органами виконавчої влади комплекс заходів щодо забезпечення розроблення та реалізації державної фіскальної політики щодо збору, обробки та використання інформації. інформації. Виходить, що забезпечення інформації є невід'ємною частиною системи національної безпеки і її захист є надзвичайно важливим. Встановлено, що Міністерство інформаційних технологій є самостійним у структурі ДПС України та відповідає за забезпечення розробки, впровадження та технічної підтримки інформаційно-комунікаційних систем і послуг. Важливо зазначити, що експертне дослідження передбачає використання даних ІТС ДПС України для отримання доказів при розгляді справ щодо нарахування та сплати податків. Слід підкреслити, що надання інформації про експертизи та податкові перевірки щодо порядку обчислення та сплати податків доповнюється інформаційно-довідковими базами даних.

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИЧНІ ДОМІНАНТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

2.1. Методичні аспекти інформатизації процесів адміністрування податків і зборів

Інтенсивний розвиток цифрових технологій вносить зміни в життя людей і обумовлює необхідність та ретроспективу організації діяльності не лише суб'єктів господарювання, а й державних установ та структур. Так як податкова служба держави займає одне з найважливіших місць, то логічно слідує, що її взаємодія з усіма учасниками процесу адміністрування податків має обов'язково передбачати можливість використання всіх наявних переваг цифровізації.

Якщо раніше мова йшла про інформатизацію соціально-економічних відносин, то зараз зміни та можливості цифрових технологій прискорюють зміни систем життя.

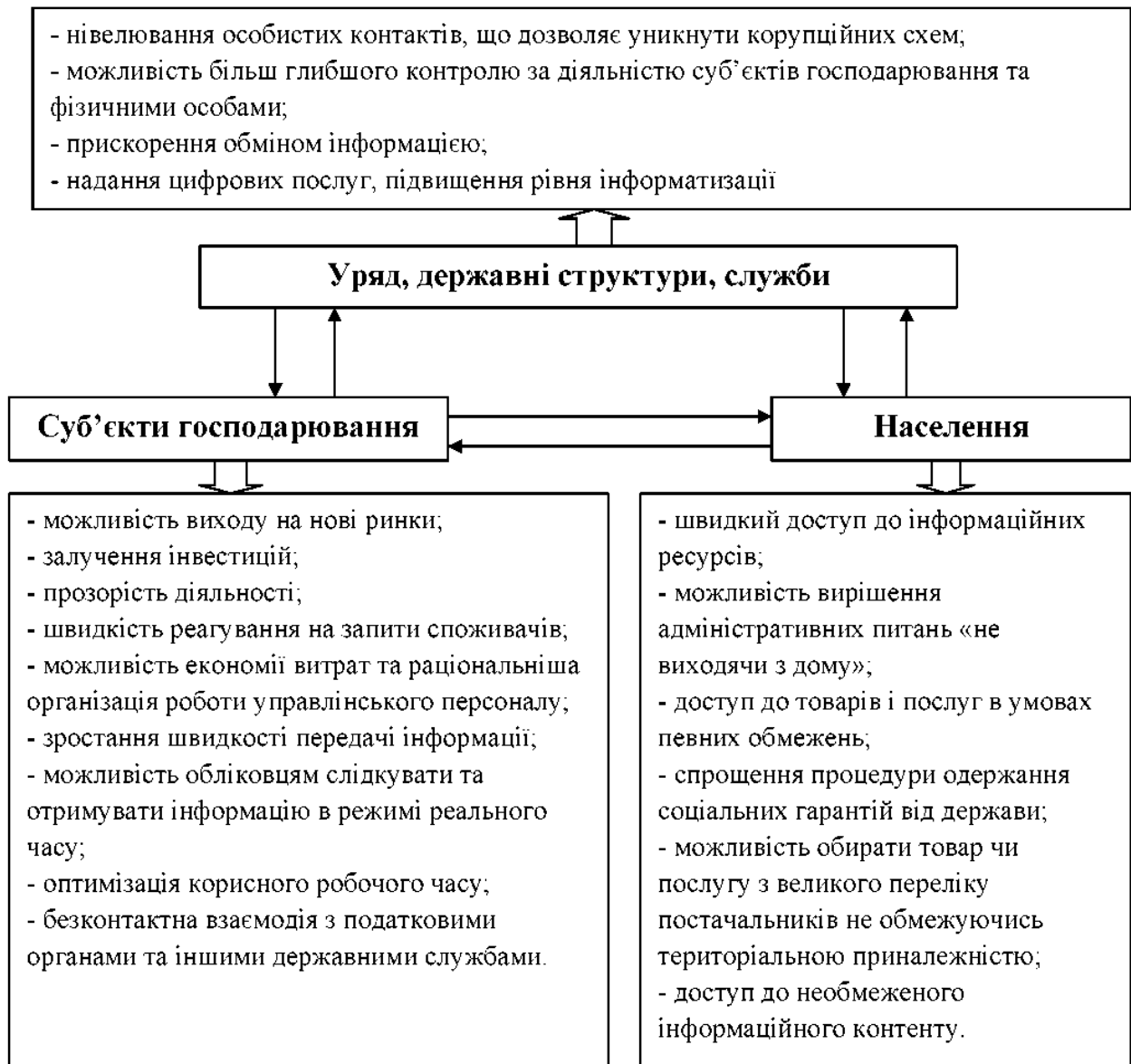
Для українського суспільства важливий темп і швидкість змін, необхідні для досягнення рівня цифровізації, який вже поширений у світі.

Цифровізація важлива насамперед у сфері державного управління, оскільки дозволить Україні як державі інтегруватися в міжнародну спільноту. У той же час бізнес-діяльність і повсякденне життя людей в Україні також зазнають цифрової трансформації та отримують багато переваг (Рисунок 2.1).

Окрім очевидних переваг цифровізації для всіх учасників процесу, вона має й невід'ємні недоліки:

- Зменшення зайнятості, оскільки для обробки даних потрібно менше працівників;
- Недостатня кількість кваліфікованого персоналу, здатного швидко адаптуватися до нових змін у роботі;
- Населення, особливо старшого віку, менш цифрово грамотне.

Найбільш важливою складовою таких взаємовідносин (бізнесу, держави та населення) є оподаткування.

Рис. 2.1. Особливості співпраці суб'єктів цифровізації

Синютка Н.Г. в своєму дослідженні «узагальнила основні цілі діджиталізованої податкової політики – вектори цифрового фіскального простору. Це, зокрема:

1) ефективне адміністрування податкових надходжень до бюджету - максимізація доходів бюджету із одночасною мінімізацією видатків на власне процеси адміністрування;

- 2) здешевлення операційної діяльності національної податкової служби через застосування електронних декларацій, звітності, процедур;
- 3) вдосконалення форм і методів податкового контролю та зростання його ефективності;
- 4) скорочення ухилення і уникнення оподаткування внаслідок додаткових засобів аналізу податкової інформації та випадкових помилок у ній;
- 5) вплив на економічну, екологічну та соціальну поведінку платників податків через інструменти оподаткування;
- 6) нагромадження статистичної інформації (Big data, Open data) про громадян, підприємства, економіку для майбутнього планування і формування фіскального простору» [9, с. 110].

Впровадження цифровізації продукує певні труднощі, проблеми в сфері адміністрування податків. Агломерація наукових джерел дозволяє ідентифікувати найбільш значущі з-поміж них:

- «розмиваються і втрачають своє первісне значення такі важливі податково-правові дефініції, як податкова адреса платника податку (tax address), податкова резидентність (residence), а також постійне місце проживання особи-платника податку (domicile);
- набуває актуальності питання територіальності сплати податків від віртуальних операцій. Загострюється конкурентна боротьба між окремими територіями та регіонами (юрисдикціями), а потім - і між державами за платника податків та його податкові зобов'язання;
- постають питання і з деталізацією електронного об'єкта-віртуальної цінності, яка продається: товар, нематеріальний актив, право на товар чи послугу.
- створення та впровадження справедливої, ефективної, але водночас необтяжливої схеми податкового контролю за потоками матеріальних та нематеріальних ресурсів (об'єктів) в мережі Інтернет.
- набуває принципово нового смислового навантаження дефініція постійне представництво іноземної компанії;

– обмеження традиційних податкових систем наприклад, дотримання принципу «постійного представництва», згідно з яким оподаткування фізичної чи юридичної особи здійснюється за фізичним (фактичним) місцем реєстрації цієї особи як платника податків.

– залежність даних і користувачів від нематеріальних активів, що зумовлює певну невизначеність у тому, де та яким чином створюється цінність» [19, с. 109].

Сучасні суб'єкти господарювання використовують у своїй діяльності всі переваги цифровізації. Зміни в організації бізнесу неминуче вплинуть на його відносини з контрагентами. Онлайн-банкінг, інтернет-транзакції, використання професійних сервісних платформ – це не єдиний перелік переваг, які цифровізація дає бізнесу.

Тому не дивно, що відносини між суб'єктами господарювання та податковими органами також потребують змін, особливо у сфері адміністрування податків.

Скористатися перевагами електронних сервісів можна на офіційному порталі ДПС України:

- Електронний кабінет (податковий календар, бюджетний розрахунок, спілкування з органами ДПС, облікові дані, пошук інформації в реєстрах ДПС, подання заяв/запитів, подання в електронному вигляді звітів про майновий стан та доходи, сплата податків (для фізичних осіб), перегляд СЕО дані ПДВ, інші електронні послуги);

- Відомості в реєстрах (реєстраційні дані платника, реєстр застрахованих осіб, реєстр платника податку на додану вартість, реєстр платника єдиного податку, відомості про РРО, відомості книги ОРО, дані про реалізацію пального в реєстрі платників акцизного податку, реєстрі осіб, які здійснюють операції з товарами);

- Дізнайтеся більше про свого бізнес-партнера (перевірте, наскільки серйозно потенційний бізнес-партнер ставиться до сплати податків);

- Загальнодоступні інформаційно-довідкові ресурси (питання - відповіді до бази знань, нормативно-інформаційні документи, останні зміни в законодавстві, єдиний реєстр ІПК, електронний кабінет, письмові звернення, актуальні питання, податкові ставки, електронні довірчі послуги, інтерактивні карти). , необхідні знання, контакт-центр ДПС, послуга «Пульс», інструкція);

– Сервіс «Пульс» ДПС (використовується для надання інформації про протиправні дії чи бездіяльність (можливі корупційні ризики) посадових осіб ДПС та її територіальних органів);

- Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг (надання послуг електронного цифрового підпису);

- Електронне декларування (спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до Єдиного вікна для подання електронних декларацій, надання інформації платникам податків щодо електронного декларування, інструкції API для створення та надсилання повідомлень про відкриття/закриття рахунків, поточні нововведення, електронні сервіси ПДВ SEARP SE, тест список платників із набором тестових ключів, інформація «Електронного кабінету» та опис API телекомунікаційних систем, опис формату структури пакетів РРО, отриманих ДПС від ДПС Національного банку України, ІТС електронного прийому та обробки документів «Єдине вікно». для подання електронної звітності»);

- Цивільна декларація (декларація про майновий стан і доходи) [23].

ДПС є активним учасником процесу цифрової трансформації українських адміністративних послуг. Серед 94 проєктів, запущених Мінцифрою в ключових сферах, податкова відповідає за електронне оподаткування, е-ПРО та е-акцизи (табл. 2.1).

Загалом, з метою створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього підприємництва, в рамках пілотного проєкту планується перевести через портал Дія близько 10 адміністративних послуг ДПС [6].

Ідентифікація податкових детермінант цифрової трансформації

№	Елемент цифрової трансформації	Функції виконання
1	Цифрова трансформація адміністрування податків, зборів, платежів, єдиного внеску (е-податки)	<ul style="list-style-type: none"> - запровадження оновлених електронних послуг кабінету платника податків на базі єдиного державного веб-порталу адміністративних послуг, - автоматизація функцій, пов'язаних з моніторингом результативності розгляду судами податкових спорів, проведенням податкових перевірок, прийняттям, зберіганням та обміном інформацією за стандартами CRS та СьС (міжнародний обмін фінансовою інформацією), роботою територіальних підрозділів (автоматизоване робоче місце), - формуванням архіву електронних документів.
2	Цифрова трансформація контролю за виробництвом та обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів (е-Акциз)	<ul style="list-style-type: none"> - створення інформаційної системи електронного адміністрування акцизного податку з алкогольних напоїв за допомогою марки акцизного податку, у тому числі з можливістю генерування QR-коду на кожній марці акцизного податку, - відстеження руху та продажу таких товарів, реалізація можливості перевірки покупцями справжності товарів з функцією повідомлення про порушення тощо. - Надалі запровадження електронної системи відстеження руху тютюнових виробів з нанесенням на кожну пачку сигарет унікального ідентифікатора відповідно до Директиви 2014/40 ЄС
3	Цифрова трансформація контролю за дотриманням порядку проведення розрахункових операцій (е-РРО)	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток інформаційної системи для збору, зберігання, використання даних реєстраторів розрахункових операцій та програмних реєстраторів розрахункових операцій (у тому числі електронних копій розрахункових документів та фіскальних звітних чеків, створених реєстраторами розрахункових операцій та програмними реєстраторами розрахункових операцій), - перевірки справжності та достовірності розрахункових документів, - розвиток безкоштовного програмного забезпечення реєстраторів розрахункових операцій

Для реалізації ідентифікованих напрямів необхідні зміни в налагодженні процесу адміністрування, які фактично неможливі без використання адекватних цифрових технологій (сова йде про штучний інтелект, блокчейн, QR-код, значні дані, а також хмарні технології тощо), які супроводжуватимуть виконання відповідних операцій. Деякі з них уже використовуються в діяльності податкових служб (табл. 2.2).

Використання видів цифрових технологій в діяльності податкових інституцій держави

<i>№</i>	<i>Технологія</i>	<i>Імплементація</i>	<i>Ефекти</i>
1	Штучний інтелект	<ul style="list-style-type: none"> - використовується в скорингу платників податків, аналізі форм і способів ухилення від сплати податків, плануванні та проведенні податкових перевірок. - дозволяє здійснювати кластеризацію платників податків на основі аналізу стану бізнесу, платоспроможності, податкової дисципліни та репутації для подальшої сегментації і побудові комунікаційної та персоналізованої політики оподаткування. <ul style="list-style-type: none"> - економія витрат внаслідок автоматизації обробки фінансової звітності, пошуку та виправлення помилок в аудиторських звітах 	<ul style="list-style-type: none"> • оцінка податкових ризиків із виключенням некоректних висновків для контролюючих органів; • відшкодування сплачених податків платнику на основі попереднього аналізу його правомірності; • надання послуг з податкового консультування та прогнозування на основі виявлених тенденцій; • виявлення типів податкової поведінки на основі кластерзації платників через дослідження їх витрат та податкових характеристик; • автоматизація процесів оподаткування складних податків, зокрема, єдиного соціального внеску, податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість; • уникнення багатоваріантності вирішення однієї проблеми у податковій сфері для платників податків; • здійснення у більш швидкі та ефективні способи оцінки та врегулювання податкових зобов'язань. • забезпечення ведення податкового обліку, контролю та обміну інформацією у режимі реального часу. <ul style="list-style-type: none"> • зменшення податкових суперечок тощо.
2	Віртуальні помічники (чат-боти)	- надання консультаційної допомоги - проведення просвітницької роботи	
3	Машинне навчання	- ідентифікація схеми ухилення від сплати податків.	
4	Блокчейн	<ul style="list-style-type: none"> - реєстрація ПДВ в блокчейн-реєстрі; фіксація даних щодо всіх інвойсів та платежів у блокчейн - відстеження місця постачання для e-commerce; аналіз наявності статусу постійного представництва - фіксація прибутку за транс акційною основою для визначення частки його розподілу; - блокчейн-реєстри всіх інвойсів та банківських платежів; - прозорий реєстр угод із рухомим та нерухомим майном для розрахунку мита та трансакційних податків 	
5	Big Data (Великі дані)	<ul style="list-style-type: none"> • ефективного зберігання та обробка великих обсягів податкових даних через автоматизацію процесів; • прогнозування податкових надходжень; • посилення боротьби з податковим шахрайством та ухиленням від сплати податків. 	

У результаті дослідження ми визначили переваги та недоліки, які учасники цих відносин отримують від впровадження цифровізації. Безумовно, є певні труднощі у впровадженні цифровізації у сфері податкового менеджменту. Яка б ДПС України не впроваджувала електронні сервіси (е-кабінет, реєстраційна інформація, дізнайся більше про своїх бізнес-партнерів, електронна звітність, декларації громадян тощо) на офіційному порталі.

Крім того, ДПС є учасником процесу трансформації адміністративних послуг, зокрема проектів «Електронний податок», «Електронний PRO» та «Електронний податок на споживання». На даний момент розпочато реалізацію різноманітних проектів.

Для розвитку діяльності в цих напрямках фіскальні служби трансформували організацію роботи з використанням цифрових технологій: штучного інтелекту, віртуальних помічників (чат-ботів), блокчейн-систем, Big Data (Великі дані) тощо. Впровадження цих змін забезпечить більшу прозорість діяльності суб'єктів господарювання та органів ДПС України.

2.2. Цифровізація процедур адміністрування податку на доходи фізичних осіб в Україні

У результаті динамічного розвитку цифрової економіки, поширення соціальної інформатизації, автоматизації аналізу соціально-економічних процесів і наукових досягнень виник новий етап суспільного розвитку – інформатизація. Інформаційне суспільство, пояснене Д. Беллом, має всі основні характеристики постіндустріального суспільства (економіка послуг, центральна роль теоретичних знань, технічне управління орієнтацією на майбутнє та його визначення, розвиток нових технологій знання).

В епоху цифрової економіки людські потреби можуть бути задоволені краще і краще, ніж в епоху індустріальної економіки. Сучасні тенденції фінансово-економічної трансформації України супроводжуються формуванням

відповідних інформаційних (цифрових) просторів серед акторів постіндустріального суспільства (громадян, бізнесу та влади) в умовах становлення цифрової економіки. Важливою частиною цього простору та об'єктом цифровізації є податкова система країни, податковий нагляд за соціально-економічними процесами.

Для успішного функціонування цифрової економіки необхідні щонайменше чотири складові – інфраструктура (доступ до Інтернету, програмне та кадрове забезпечення, телекомунікації), електронна комерція (фінансово-економічна діяльність через комп'ютерні мережі), електронна комерція (розповсюдження товарів через Інтернет), електронне урядування. Звичайно, деякі галузі краще підходять для цифрової трансформації, а інші – менше. До першої групи належать сфери обслуговування, особливо адміністративні, без матеріальних продуктів, а саме банківський і фінансовий сектори, страхування та електронна комерція, рекламні послуги, медіа-бізнес тощо. Наприклад, відмінними характеристиками цифрових компаній є: високий ступінь автоматизації; електронний внутрішній документообіг; системи бухгалтерського та управлінського обліку; електронні сховища даних; використання системи управління взаємовідносинами з клієнтами; наявність корпоративних соціальних мереж тощо.

В умовах глобалізації сучасного соціально-економічного розвитку та становлення нової фінансової цивілізації податкова соціальна політика займає чільне місце. Існуюча в Україні система оподаткування доходів громадян не повною мірою відповідає виконанню своїх функцій. Цифровізація механізму податку на прибуток, досвід розвинутих європейських країн у формуванні ефективної системи оподаткування доходів фізичних осіб допоможуть Україні запровадити новітню соціально-фіскально орієнтовану парадигму оподаткування громадян. Інтерес до адміністративних процедур оподаткування податком на доходи фізичних осіб зріс ще й тому, що цей податок є одним із основних джерел наповнення бюджетів України всіх рівнів.

Пріоритетним напрямком модернізації податкової системи України є вдосконалення адміністрування податків. Особливо ПДФО. Метою вдосконалення є створення більш ефективного механізму управління податком на доходи громадян, запобігання корупції у податкових відносинах, сприяння збільшенню добровільної сплати податків, налагодження партнерських відносин між фінансовими службами та платниками податків, створення справедливого податкового середовища. Забезпечте умови оподаткування для всіх платників податків, забезпечте повне зарахування податку на доходи фізичних осіб до бюджетів усіх рівнів, а також здійсніть оцифрування управління податком на доходи фізичних осіб та подання декларацій з мінімізацією ризиків. погрожувати.

По-перше: «діджиталізація (цифровізація) послаблює інформаційні обмеження в оподаткуванні через оновлені процедури і технології податкових перевірок для виявлення справжніх економічних результатів діяльності платників податків. Зокрема, цифровізація дає змогу фіскальним органам обробляти більше інформації про трудові та капітальні доходи індивідуумів, їх споживчі витрати, подарунки та спадщину. Діджиталізація полегшує роботу фіскальних інституцій у систематизації наявної інформації в різних підрозділах податкової системи, а отже, кращому виявленні уникнень та ухилень від оподаткування. В такому контексті діджиталізація може розглядатися як поліпшення технологій податкового регулювання та контролю» [32].

По-друге: «діджиталізація податкового простору створює технологічне підґрунтя, можливість для законодавчого запровадження складних систем оподаткування. Наприклад, сучасні податкові зобов'язання платників податків – фізичних осіб виникають не лише в результаті одержання щорічних трудових доходів, але також доходів, отриманих в інших періодах, доходів подружжя, доходів від використання активів та спадщини, від підприємницької діяльності тощо. Водночас, складні податкові системи вимагають зростання вартості їхнього адміністрування, а також бюрократичних зусиль для забезпечення вищого рівня добровільної сплати податків» [33].

Цифровізація оподаткування доходів громадян починається з ідентифікації платників податків і супроводжується наданням інформації про ланцюг дій від реєстрації до узгодження та сплати податків. Загалом, концепція цифрового ідентифікатора платника податків є універсальною, однак роль, яку він відіграє, дещо різниться залежно від обставин конкретної країни. У країнах з високим рівнем доходу цифрові ідентифікатори є модернізацією зрілих, надійних, але застарілих систем фізичної (паперової) ідентифікації, які працювали надійно та ефективно в минулому. Такі країни, як Бельгія, Естонія, Фінляндія, Франція, Південна Корея та Сінгапур, використовують свою існуючу інфраструктуру ідентифікації громадян для створення інноваційних екосистем цифрової ідентифікації, які можуть підвищити ефективність надання державних фінансових послуг. Парадоксально, але в той же час у Франції цифровим посвідченням досі не охоплено 3,6 млн осіб (або 5% населення), тоді як у Сінгапурі цей показник становить 2,1 млн (або 37% населення), у Південній Кореї – 2 млн громадян (8%), Бельгії - 1,1 млн громадян (10%).

У країнах із середнім рівнем доходу персональна цифрова ідентифікація прискорюється та поступово замінює паперові документи, одночасно стимулюючи та підтримуючи запуск різноманітних електронних послуг для громадян. Успішними прикладами є Албанія, Індія, Молдова та Пакистан. На шлях персональної ідентифікації населення (реєстрації громадян як потенційних платників податків) Україна стала ще в 1994 році із запровадженням персонального числового коду та Державного реєстру платників податків – фізичних осіб (ДРФО). Це дає змогу створювати та систематизувати великі масиви даних, включаючи інформацію про доходи громадян, сплату податків, дані про майно та банківські рахунки, види пенсій та соціальних виплат, розміри субсидій тощо.

Відтоді з кожним роком поступово зростає кількість громадян України, які віддають перевагу подавати декларації в електронному вигляді. У Державній податковій службі України створено Центр сертифікації ключів, щоб платники податків могли подавати податкову звітність в електронному вигляді. З 2015

року повністю запроваджено електронне управління податком на додану вартість на всіх рівнях.

Фактично, громадяни «можуть подавати податкову декларацію про майновий стан і доходи до органів ДПС України в електронній формі через сервіс «Електронний кабінет платника податків Державної податкової служби України». Подання електронної звітності суттєво спрощує роботу та має чимало переваг для платників податків зокрема економія робочого часу, фінансових витрат, оперативність обробки та конфіденційність інформації, повідомлення про наявну бюджетну та податкову заборгованість. Відповідно до Податкового кодексу України платники мають право подавати податкову звітність у паперовому вигляді та в електронній формі за допомогою спеціальних сервісів.

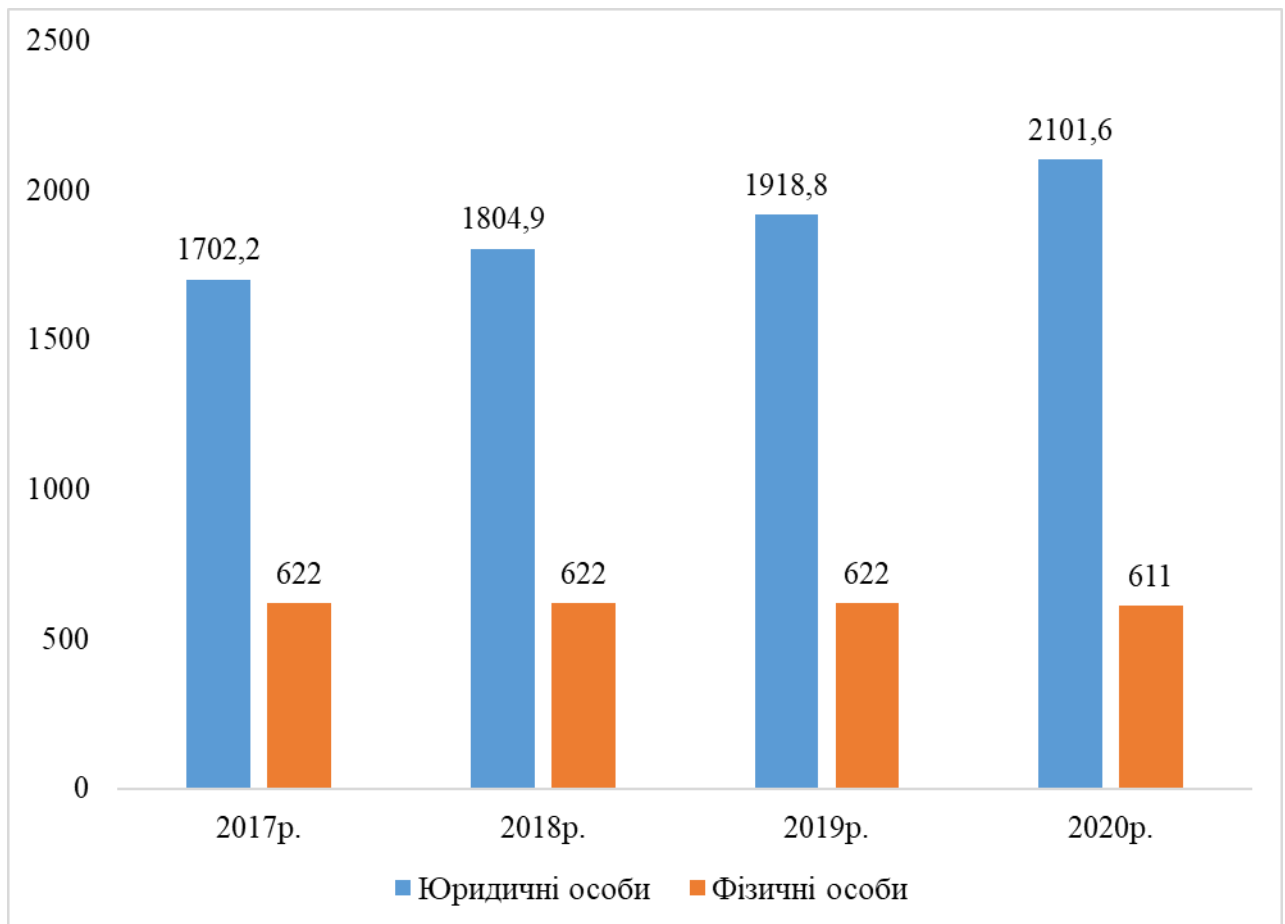
Згідно зі звітно-статистичними даними Державної податкової служби України у 2017-2020 роках динаміка податкових декларацій, поданих юридичними особами за допомогою електронних сервісів служби становила зроста в 1,23 рази, натомість фізичними особами зменшилася в 1,018 рази (див. рис. 2.2)» [35].

Тому, якщо аналітичний показник для юридичної особи на високому рівні, велика частка фізичних осіб подає звітність у паперовому вигляді.

Це ускладнює роботу контролюючих органів у сфері адміністрування податків та контролю за повнотою та своєчасністю сплати.

Податкове законодавство України передбачає низку ситуацій, коли фізичні особи, громадяни зобов'язані подавати декларації про майновий стан і доходи. Проте в Україні поки що відсутній дієвий механізм контролю за декларуванням та сплатою суб'єктами оподаткування податків з доходів фізичних осіб, з яких податкові агенти не утримали податки.

Оскільки в Україні подаються декларації про майновий стан і доходи, 14 жовтня 2014 року Закон України «Про запобігання корупції» запровадив електронне декларування майнового стану державних службовців.

Рис. 2.1. Динаміка поданих декларації до органів ДПС України у електронній формі платниками податків, тис. од.

За підсумками першої хвилі декларування зазначимо: «у 2016 році дані про свої статки задекларували понад 100 тисяч державних службовців. Лише загальна оприлюднена сума готівки та коштів на банківських рахунках становила 972 171 528 грн., та майже дорівнювала одному траншу МВФ. Окрім того було задекларовано цілі автопарки, картини, ювелірні вироби, ділянки землі та ін. Дані декларацій демонстрували прірву між доходами політиків та громадян, інтереси яких вони представляють. На нашу думку такий концепт активізовує запровадження прогресивних ставок в оподаткуванні доходів громадян залежно від рівня доходів за звітний період. Поряд з цим, соціально незахищені та малозабезпечені верстви населення мають використовувати право на податкові пільги та преференції. Доцільним є підвищення в Україні порогу

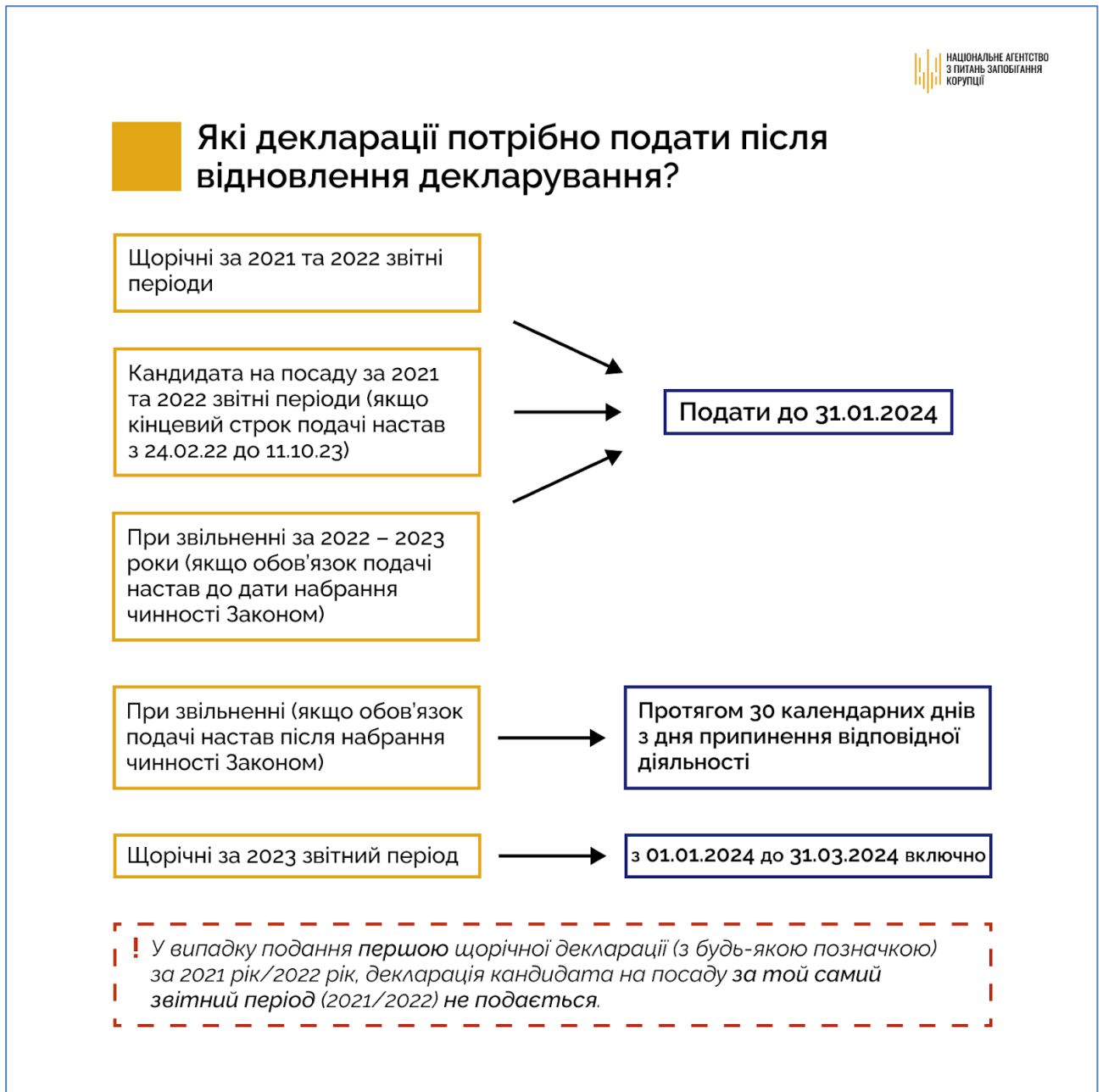
неоподатковуваного мінімуму доходів громадян до обґрунтованого значення, наприклад, не менше розміру мінімальної заробітної плати» [38].

Як правило, процес взаємодії користувачів із системою електронного декларування не є складним. Державний службовець заповнює форму та подає її відповідальним органам. Він об'єднується в єдину базу даних і стає загальнодоступним.

Крім того, система перевіряє надану інформацію шляхом підключення до відповідних державних реєстрів та баз даних та порівнює фактичну інформацію із заявленою, у разі виявлення розбіжностей працівник повинен пояснити інформацію, або порушується кримінальна справа.

Перевірку декларацій здійснює Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). З 1 січня до 31 березня 2024 року включно суб'єкти декларування (крім тих, які мають право на відтермінування) повинні подати щорічні декларації за 2023 звітний період. Декларації, подані в період з 24.02.2022 до 11.10.2023 включно вважаються такими, що були подані на виконання обов'язку, передбаченого ст. 45 Закону (абз. 2 п. 2-7 розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону). Повторне їх подання не вимагається та є технічно неможливим.

Засоби сучасних технологій створили для населення нові можливості продавати товари та заробляти гроші, що викличе необхідність оподаткування операцій в Інтернеті. Враховуючи це, наступним безпосереднім кроком у законодавчому процесі такого роду діяльності є стандартизація алгоритмів, які використовуються в Інтернет-торгівлі, визначення способів регулювання інтернет-простору, усунення потенційних небезпек тощо. специфіка онлайн-торгівлі, навіть розвинені країни мають податкові втрати, пов'язані з нею, і законодавчі та податкові установи змушені визнати, що системи оподаткування можуть негативно вплинути на онлайн-транзакції, це призведе до втрати спроможності уряду надавати послуги своїх громадян.

Рис. 2.3. Декларування доходів фізичних осіб в умовах воєнного стану

Незважаючи на позитивні сторони функціонування аналізованої системи електронного декларування, вона не має опосередкованого впливу на сплату податків. Проте сукупний ефект фіскальної функції податку на доходи фізичних осіб можна збільшити за рахунок активного та ефективного електронного декларування доходів усіх громадян.

Для порівняння зазначимо, що у Швеції дані щодо отриманих декларацій обробляються у двох спеціалізованих центрах, а потім заносяться до національної електронної системи «РУМА». Ця система містить понад 600

різних видів інформації щодо кожного платника за останні три роки. Крім того, регіон Швеції має власний банк даних. Окрім внутрішніх даних, податкові органи використовують зовнішню інформацію. Серед зовнішніх джерел важливо відзначити джерела митниці, дорожнього господарства (для надання ліцензій транспортним організаціям), управління праці, державного страхування, патентно-реєстраційного, ліцензування та ін. Система «РУМА» обирає платників податків для податкових перевірок на основі теорії прийнятого ризику. Шведські податкові органи також використовують у своїх зусиллях єдину базу даних ЄС, що дозволяє відстежувати операції платників податків на території Європейського Союзу. Дані з цієї системи надходять через центральний офіс зв'язку в Стокгольмі, де працюють три-чотири особи. Центральний офіс зв'язку має по одному представнику в кожному регіоні. Для отримання інформації податковий інспектор вимагає зустрічі з регіональним представником. Запит надсилається до центрального апарату, який розглядає його протягом трьох місяців (у виняткових випадках – місяць). Крім того, доступ до секретної інформації суворо обмежений. Інспектор має право запитувати інформацію про їхні фінанси лише у тих осіб, які безпосередньо працюють на нього. Податкова міліція, прокуратура та суди також можуть запитувати інформацію з цієї системи, але тільки через податкові органи.

Під час пандемічних процедур та податкових обмежень переглядається цифрова модель ведення бізнесу, оголошення та сплати податків. Платники податків – фізичні особи можуть скористатися Електронним кабінетом сервісної функції ДПС України та вчасно подати податкову декларацію до органу управління разом зі сплатою податку, щоб уникнути фінансових наслідків.

Згідно чинного законодавства в Україні громадяни в обов'язковому порядку мають подавати річну декларацію, в тому випадку отримують наступні види доходів:

- 1) «від підприємницької діяльності (на загальній системі оподаткування);
- 2) від провадження незалежної професійної діяльності;
- 3) від особи, яка не є податковим агентом;

- 4) з іноземних джерел;
- 5) від інвестиційної діяльності;
- 6) від надання в оренду нерухомості (якщо орендар – фізична особа, яка не є суб'єктом господарювання);
- 7) у вигляді успадкованого чи отриманого в дарунок майна від осіб, які не є родичами першого або другого ступеня споріднення» [40].

Для подання податкових декларацій в електронній формі у режимі реального часу та використання сервісу автоматичного заповнення на основі даних ДПС необхідно:

- 1) «авторизуватися за допомогою особистого електронного ключа;
- 2) отримати відомості про доходи за минулий рік з Державного реєстру фізичних осіб – платників податків;
- 3) на основі отриманих від ДПС у розділі «Вхідні/вихідні документи» даних перейти до заповнення податкової декларації у режимі Декларація про майновий стан і доходи» [41].

На нашу думку, ефективність цифровізації податкового простору держави, зокрема щодо адміністрування, декларування та сплати податків на доходи громадян, очевидна і не лише відповідає за підвищення фіскальної та соціальної безпеки. Майбутні цифрові технології та електронні послуги матимуть низку значних економічних ефектів, які здатні трансформуватися у більшу користь для нації в цілому.

Результат проведеного дослідження дозволило виявити основні небезпеки, ризики та можливості, а також переваги повномасштабного впровадження цифрових технологій у податкову систему громадян. Дестабілізуючу та тривожну складову оподаткування доходів фізичних осіб представляють такі небезпеки соціального, економічного та фіскального характеру:

- 1) низький рівень захищеності платників податків на практиці України;
- 2) брак інформації та дисбаланс у функціональності реєстраційних форм державних організацій;

- 3) низький рівень телекомунікаційної інфраструктури окремих адміністративно-територіальних утворень;
- 4) низький рівень поінформованості, платники податків, які не знають основ електронних послуг у ДПС, не мають знань, необхідних для розуміння процесу;
- 5) низька технічна налагодженість електронних сервісів для платників податків при декларуванні своїх доходів.
- 6) відсутність фінансування модернізації та цифровізації податкової служби.
- 7) вразливість до кібератак.
- 8) можлива втрата або пошкодження інформаційних даних тощо.

У зв'язку з цим фіскальний простір України потребує наповнення діями щодо цифровізації податкової інформації, використання сучасних методів створення функціонального механізму оподаткування доходів громадян, що сприятиме інформуванню податкової системи завдяки міжнародному досвіду, це також сприятиме створенню прозорі системи оподаткування, динамічне розширення бази оподаткування сприятиме зростанню добробуту населення.

2.3. Вплив цифровізації на свідомість платників податків щодо декларування і сплати податкових зобов'язань

У європейській юриспруденції вчені-біхевіористи намагаються з'ясувати значення «податкової моралі», намагаючись пояснити позитивну мотивацію дотримання податкового законодавства. Практика оподаткування в європейських країнах демонструє, що і громадяни, і держава вважають, що розвиток їхніх фіскальних відносин залежить від психологічної домовленості щодо оподаткування, яка створює фінансову асоціацію між платниками податків і податковими органами.

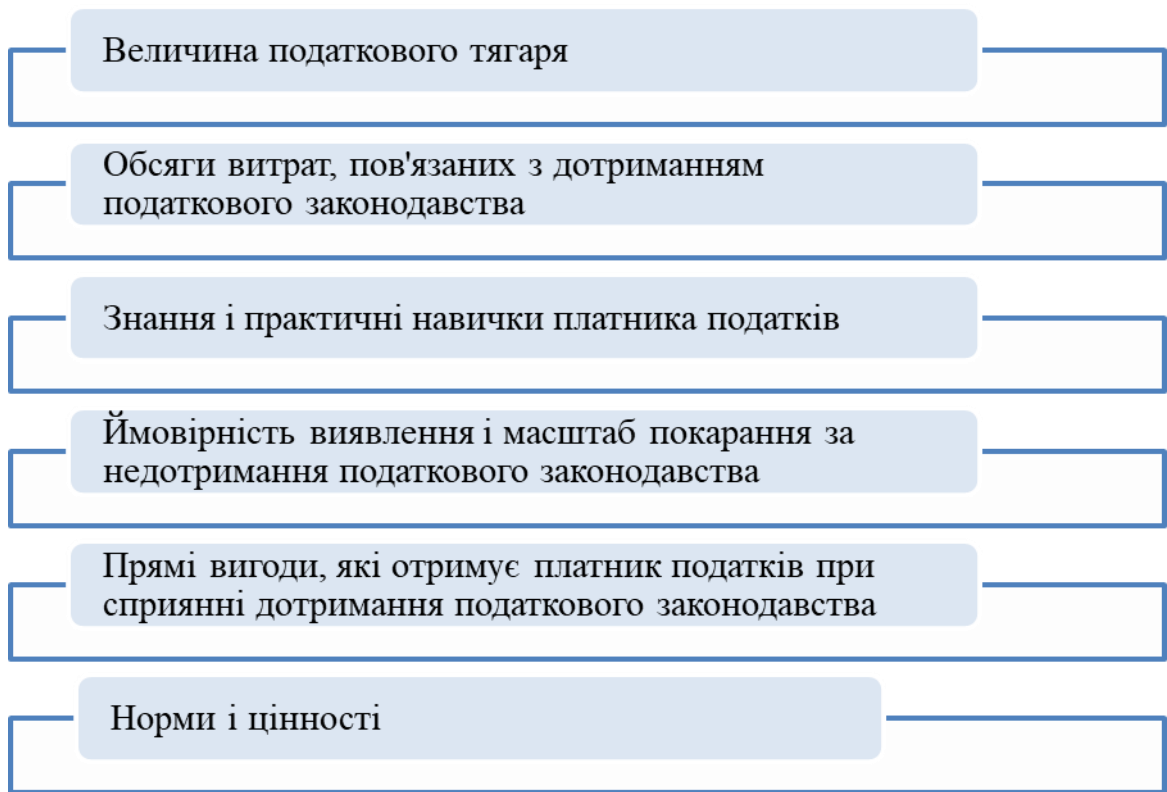
Однак ця асоціація не обмежується фактичним обміном, вона включає в себе прихильність один до одного і спільну любов учасників угоди. Ці аспекти призвели до створення моделей дотримання податкового законодавства, які ґрунтуються на людському уявленні про моральний обов'язок сплачувати податки, уявленні суспільства про справедливість податкової системи та довірі платників податків до уряду, що є необхідним для ефективного витрачання податкових надходжень на суспільні блага, які приносять користь платникам податків.

Фундаментальними факторами, які впливають на поведінку дотримання податкового законодавства, у тому числі платників податків, які усвідомлюють свою відповідальність і готові сплачувати податки, є поєднання індивідуальних цінностей і норм, соціальних цінностей і норм, віра в легітимність податкової системи та легкість дотримання податкового законодавства. Змінність цих факторів регулюється системою, яка в першу чергу пов'язана з виявленням, зокрема швидкістю та точністю виявлення системою недотримання податкового законодавства (тобто ймовірністю бути спійманим), швидкістю та точністю коригувальні заходи та ступінь, до якої ці заходи є суворими або впливовими на сферу оподаткування.

В рамках індивідуального підходу європейські експерти враховують додаткові фактори, що стосуються сплати податку, ці фактори визначають ступінь зобов'язання конкретного платника податку погасити свій податковий борг (рис. 2.4).

Цей метод полегшує реєстрацію платника податків у більш виділеній групі податкового ризику, яка подібна до спеціальної системи податкового моніторингу. Важливо визнати, що ймовірність покарання за недотримання податкової дисципліни або отримання прямої вигоди від сплати податків вважається основним мотивуючим або стримуючим фактором сплати податків.

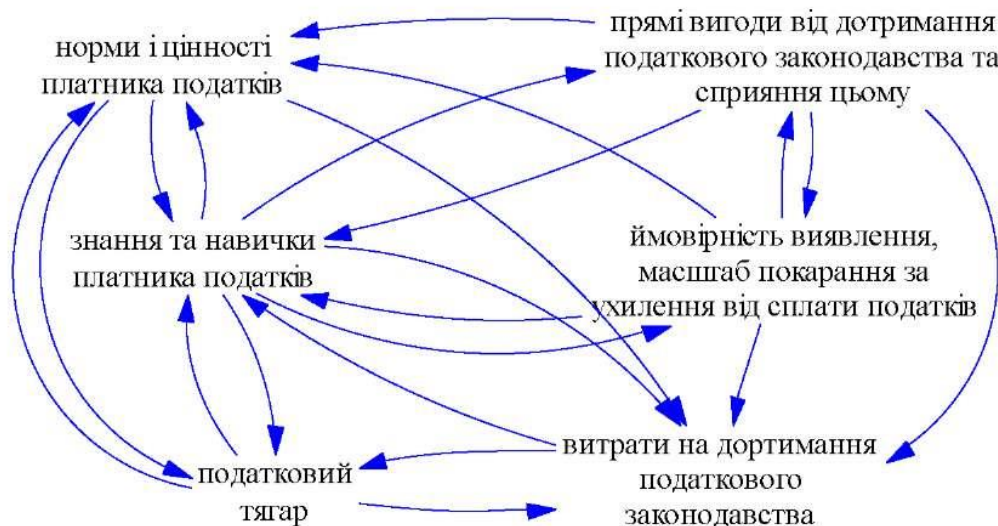

Рис. 2.4. Систематизація факторів свідомої сплати податків у ЄС

Джерело: побудовано на основі [34]

Важливо розпізнати внутрішні фактори, які призводять до бажання платників податків «охоче» платити податки. Ставлення до платників податків у європейських країнах, які добровільно дотримуються податкового законодавства, полегшується справедливим і прозорим способом роботи податкової адміністрації країни з платниками податків та ефективністю витрачання податкових надходжень від держави. Деякі з перерахованих вище факторів пов'язані один з одним (див. рис. 2.5).

Наприклад, низькі витрати на дотримання податкового законодавства недостатні, якщо платнику податку бракує необхідних знань і здібностей. Навіть якщо вартість дотримання законодавства низька, а платник податків має достатній обсяг податкових знань, податкова дисципліна все одно потребує «батога», високої ймовірності виявлення та значних податкових наслідків за недотримання податкового законодавства, а також «пряника», прямих вигод, тобто фактори, які спонукають платника податків платити податки.

Рис. 2.5. Фактори свідомої сплати податків на рівні платника податків

Джерело: побудовано на основі [34, 35]

Крім того, зміни в податковій політиці та адмініструванні можуть вплинути на дотримання податкового законодавства через вплив на колективні фактори: величину податкового боргу та пов'язані з ним норми та значення. Це означає, що поєднання податкової політики та адміністративних дій, імовірно, буде необхідним для підвищення дотримання податкового законодавства серед платників податків, з урахуванням певних обмежень. Наприклад, якщо платники податків мають достатні знання про податкову систему, включаючи закони та нормативні акти, просування навчання платників податків може мати обмежений вплив на дотримання податкового законодавства.

Необхідність навчання платників податків може значно відрізнятись для різних класів платників податків, і тому це може бути більш актуальним для окремих платників податків, ніж для великих корпорацій. Як наслідок, ініціативи, спрямовані на підвищення податкової обізнаності з метою дотримання податкових правил і, загалом, на виховання податкової культури, мають бути розроблені для різних платників податків та їхніх конкретних проблем.

Як наслідок, загальна система факторів, що впливає на поведінку платників податків у межах дотримання податкового законодавства, потребує

з'ясування в контексті їх конкретної діяльності, відносин до більших чи менших платників податків, юридичних чи фізичних осіб тощо. зазначене утворює систему специфічних факторів податково свідомої поведінки, якими керують органи управління доходами та контролюючі органи в країнах ЄС з метою підвищення рівня податкової культури.

Це робить висновок про взаємозв'язок між факторами, які впливають на дотримання податкового законодавства, і трьома сферами реалізації відповідних заходів, а саме: податковою політикою, адмініструванням податків та зовнішніми ефектами податкової системи. Важливо визнати, що зовнішні наслідки податкової системи включають дії, які здійснюються поза межами податкової системи. Визнається, що спроби збільшити податкову базу в кожній сфері можуть призвести до складних угод. Наприклад, реалізація політики оподаткування багатьох малих платників податків призведе до збільшення витрат на адміністрування податкових надходжень. Крім того, податкова політика впливає на витрати стягнення податків через складність податкового законодавства. Однак усунення невеликих компаній від оподаткування або надання їм більш вигідного податкового режиму також може призвести до руйнування системи стимулювання, а також до легітимності ухилення від сплати податків компаніями, які не отримують пільг. Як правило, режим звільнення від оподаткування негативно вплине на платників податків, які не звільнюються від податків у межах своїх податкових платежів. І навпаки, високі податки для малого бізнесу можуть перешкоджати підприємницькій діяльності, що, у свою чергу, може перешкоджати економічному зростанню країни [35, с. 6], через важливість податку для «ефективного» податкового тягаря. Як наслідок, зміни податкової політики можуть мати велике значення для створення податкової культури, яка характеризується широкою основою (квaziбазою) дотримання податкового законодавства.

Ці правила також стосуються системи адміністрування податків. Витрати на стягнення податків, наприклад, ґрунтуються на складності процесу реєстрації та сплати податків. Крім того, ступінь залежності податкової дисципліни від

режиму збору податків, ймовірно, буде відрізнятися залежно від характеру збору податків: чи є він корумпованим, чи законним і прозорим. Низка зовнішніх ефектів податкової системи також може впливати на поведінку платника податків і формування податкової культури, зокрема, як держава витрачає податкові надходження та якою мірою оподаткування мобілізує політичну взаємодію громадян і відображається на широкій громадськості дебати щодо формування податкової свідомості [37, с. 163].

Процеси оподаткування залежать від інформаційного суспільства, як наслідок, поширеність податкової свідомості та культури в практиці країн Європейського Союзу пов'язана з податковим середовищем та прозорістю оподаткування/прозорістю сплати податків. Податкова прозорість спочатку була задумана європейцями як засіб визначення підходу до податку та суми сплати. Очікується, що платник податків пояснить акціонерам, що більшість податків буде сплачено. Європейські експерти розглядають податкову прозорість як засіб виявлення інформативності податкових платежів, а також спосіб взаємодії податкових органів різних країн щодо обміну інформацією щодо платників податків.

У результаті у вересні 2010 року Європарламент домігся того, що податкова прозорість і стандарти бухгалтерського обліку стали центром діяльності Європейської Комісії. У 2012 році Рада ЄС ініціювала імплементацію Директив ЄС щодо податкової прозорості та бухгалтерського обліку. У квітні 2013 року Європейський парламент прийняв закони, які вимагали від банків розкривати фінансовий результат до оподаткування та суму податкових платежів. У результаті влада повинна щорічно звітувати перед Єврокомісією. Того року набув чинності проект Директиви про облік транзакцій і платежів в ЄС, яка вимагає звітування про транзакції перед органами влади та вимагає, щоб ці транзакції реєструвалися [38, с. 7-9]. У березні 2015 року Європейська Комісія ініціювала кампанію з досягнення прозорості оподаткування (Пакет) у рамках реалізації своїх амбітних планів щодо викорінення ухилення від сплати податків та залучення до шкідливої податкової конкуренції в країнах ЄС. Одним із

компонентів цього пакету є пропозиція щодо автоматизації обміну інформацією між державами щодо їхніх податкових рішень через ЄС.

Європейські вчені вважають, що корпорації, які ухиляються від сплати податків у Європі, скорочують бюджети держави ЄС на мільярди євро щороку, це також підриває розподіл податкового тягаря між платниками податків та конкурентоспроможними підприємствами. Компанії використовують складність податкової системи та відсутність співпраці між країнами, щоб перерозподіляти прибутки та зменшувати податки. У зв'язку з цим європейці вважають, що підвищення податкової прозорості та співпраці є обов'язковими для боротьби з податковим плануванням і «тіньовою» практикою. За допомогою запропонованого пакету ЄС мав намір надати державам-членам інформацію, яка допоможе їм зберегти свої податкові бази та ефективно переслідувати компанії, які намагаються уникнути сплати податків. Пакет також включає ініціативи, які безпосередньо пов'язані з іншими ініціативами ЄС для пропагування ідеї податкової та бюджетної прозорості, зокрема це:

- «оцінка можливих нових вимог до прозорості для транснаціональних корпорацій. Комісія вивчить доцільність нових вимог до прозорості для корпорацій, таких як публічне розкриття певної податкової інформації транснаціональних корпорацій;

- перегляд Кодексу поведінки бізнесу у сфері оподаткування. Проте, останнім часом Кодекс став менш ефективним у ліквідації шкідливих податкових режимів, оскільки його критерії не враховують більш складні схеми ухилення від сплати податків корпораціями, що обумовило перегляд Європейської комісії його норм з метою підвищення ефективності Кодексу;

- кількісна оцінка масштабів ухилення від сплати податків та його запобігання. Європейська комісія разом з Євростатом працюватиме з державами-членами ЄС, щоб виявити, яким чином можна досягти надійного рівня масштабів ухилення від сплати податків та його запобігання. Відповідні статистичні дані про масштаби і наслідки проблеми сприятимуть впровадженню більш ефективних заходів податкової політики;

– скасування Директиви про податкові заощадження. Європейська комісія пропонує скасувати Директиву про податкові заощадження, так як її зміст випередив більш амбітне законодавство ЄС, яке вимагає широкого охоплення автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки, у тому числі, заощаджень пов'язаних з доходами (IP/13/530)» [40].

Згодом дві законодавчі ініціативи цього пакету будуть представлені Європейському парламенту для консультацій і Раді ЄС для їх прийняття. Наступним етапом на рівні країн ЄС буде План дій щодо корпоративного оподаткування, який зосереджуватиметься на ініціативах, спрямованих на те, щоб зробити базу корпоративного оподаткування більш справедливою та ефективною в контексті єдиного ринку, що включатиме повторне запровадження Єдиної консолідованої бази оподаткування (CCCTB) та ідеї для інтеграції нових заходів країн ОЕСР та G20 по боротьбі з розпадом податкової бази і перерозподілу прибутків (BEPS) на рівні країн ЄС.

Висновки до розділу 2

Визнано переваги та недоліки цифровізації щодо діяльності українського бізнесу, населення та державних структур, служб, які взаємодіють між собою, зокрема щодо адміністрування податків і зборів. Описано потенційні можливості використання цифрових технологій у діяльності фіскальних служб та зазначено можливі сфери застосування та переваги. Приділено увагу негараздам і суперечливим аспектам адміністрування податків внаслідок впровадження цифровізації.

Зрозуміло, що потенціал для ефективного розвитку електронного декларування доходів громадян, а також методів оподаткування фізичних та юридичних осіб, які базуються на переведенні оподаткування в цифрову форму, можна використовувати за рахунок: зменшення складності та вартості податкових процедур; ; скорочення витрат платників податків; удосконалення

системи управління податковими ризиками; розвиток Інтернет-ресурсів у сфері оподаткування та декларування доходів громадян; стимулювання інвестицій та інновацій у сфері податкової інфраструктури; зниження рівня корупції; а також забезпечення справедливого та ефективного оподаткування.

Європейські експерти включають податкову мораль, податкову дисципліну, податкову культуру, справедливість побудови податкової системи та ступінь довіри до влади в цілому щодо дотримання податкового законодавства. Ці категорії є основними чинниками поведінки платників податків у межах законодавчої відповідності системі оподаткування. В рамках індивідуального підходу європейські експерти оцінюють більш конкретні фактори щодо свідомої сплати податків: розмір податкового навантаження; витрати, пов'язані з дотриманням податкового законодавства; знання та навички платника податків; ймовірність виявлення та ступінь покарання за недотримання податкового законодавства; прямі вигоди від дотримання податкового законодавства або допомоги; норми та цінності платника податків. Однією з головних цілей розробки податкової політики в країнах ЄС є сприяння податковій прозорості фінансових трансакцій за кордоном.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ

3.1. Покращення сервісу податкових інституцій в Україні на базі зарубіжного досвіду цифрової трансформації

Подання податкової звітності та іншої податкової інформації в електронному форматі стали вже звичними для багатьох країн. Наступним етапом розвитку цифрового податкового адміністрування є «перехід до електронних рахунків-фактур по кожній транзакції, впровадження електронного аудиту, а також поступове впровадження нарахування податковими органами сум податку на основі отриманих даних без необхідності заповнення податкових форм» [42].

Рівень цифровізації податкових адміністрацій у світі різниться, проте, можемо стверджувати, що «вектор їх розвитку залишається спільним. Водночас, варто зауважити, що значні розбіжності у стадіях цифрового розвитку країн потребують скоординованості дій на міжнародному рівні задля ефективної співпраці» [43].

За даними організації FTA (Forum on Tax Administration) «у 2022 р. тенденція переходу до електронного адміністрування продовжується, що цілком обґрунтовано з огляду на нещодавній досвід карантинних обмежень через розповсюдження коронавірусної інфекції. Зауважимо, що дослідження FTA базується на даних податкових органів 58 країн із розвинутою економікою та економікою, що розвивається, які становлять близько 90% світового ВВП» [44]. Інформація зібрана за допомогою Міжнародного опитування податкових адміністрацій (ISORA).

Результати дослідження свідчать, що «близько 75% адміністрацій впроваджують стратегію цифрової трансформації. В більшості випадків (66,7%

від загальної кількості податкових адміністрацій) така стратегія розрахована на термін 3 – 5 років» [45].

Дані звіту свідчать про те, що податкова адміністрація в країнах, охоплених дослідженням, використовує інноваційні технології, такі як: віртуальні помічники (такі як чат-боти), штучний інтелект, включаючи машинне навчання, API, хмарні обчислення, аналітика, блокчейн та технології цифрової автентифікації (наприклад, найпоширенішими підходами є штучний інтелект, аналітичні інструменти, інтерфейси, хмари та віртуальні помічники. Проте блокчейн та інші технології цифрової автентифікації ще не стали популярними в адмініструванні податків.

Окремі країни, серед яких й країни, що «розвиваються, швидко впроваджують нові цифрові технології, зокрема, Естонія, Сінгапур, Данія, Кенія тощо, а інші – для прикладу, США, Канада, Великобританія, Німеччина – більш стримані з огляду на ризики непередбачуваних наслідків тотальної діджиталізації. В останніх цифрові технології майже не вплинули на податкове адміністрування, окрім тих можливостей, які відкрилися для підвищення ефективності аналізу даних з метою покращення управлінської інформації» [46].

Для України податкова служба заявила, що її стратегічні завдання включають сприяння цифровізації. Сьогодні місія Державної податкової служби України полягає в тому, щоб бути повністю прозорою, сучасною та технологічно передовою, а також надавати платникам податків якісний та зручний сервіс, стійкий до корупції.

Чітко розуміється, що використання інформаційних технологій та впровадження електронних послуг має потенціал для скорочення часу та витрат, підвищення рівня добровільно сплачених податків, збільшення доходів та зменшення корупції [52, с. 118]. Зрозуміло, що шлях до розвитку податкового адміністрування сьогодні пролягає через вдосконалення та впровадження цифрових технологій. Про це свідчить досвід і наукові дослідження країни. У підсумку експерти ОЕСР виділяють фундаментальні складові трансформації податкового адміністрування в цифрову еру:

- Електронна ідентифікація платників податків.
- Оптимізація взаємодії платників податків і держави, зокрема в режимі реального часу.
- Стандартизований та ефективний процес адміністрування податків.
- Потребує гармонійної інтеграції система податкових правил і норм в екосистему платників податків.
- Створення нових можливостей, необхідних для розвитку та функціонування цифрового податкового адміністрування.
- Структура управління базується на концепції відкритості та співпраці з усіма інституціями, впровадженні іноземних традицій [54].

Каталізатором впровадження цифрових трансформацій в адмініструванні податків є створення єдиного цифрового підпису платників. Системи цифрової ідентифікації фізичних осіб вперше стали популярними в країнах з розвинутою економікою. Для організацій із державною владою та бізнесу здатність визнавати є вирішальною для ефективності та ефективності надання послуг. Система ідентифікації в сучасному суспільстві важлива для виконання ряду державних функцій. Наприклад, це важливо для реалізації соціальних програм і перевірки субсидій, допомог, пільг тим, хто на них призначений. Крім того, це важливо для адміністрування надзвичайних ситуацій чи епідемій, коли потрібна негайна пряма допомога з боку держави. Податкове адміністрування, адміністрування праці та адміністрування актів цивільного стану – це приклади функцій, для яких потрібна система ідентифікації.

Суть цифрової ідентифікації полягає в тому, що кожному члену країни присвоюється унікальний електронний номер, пов'язаний з його цифровою ідентифікацією. Знання даних про людину зберігається в одному первинному реєстрі, і протягом життя до нього додається додаткова інформація.

Успішним прикладом такого досвіду є Естонія. Цифрове суспільство Естонії базується на національній платформі обміну даними та електронної ідентифікації. У всіх в Естонії є картки, які ідентифікують їх як громадян, ці картки необхідні для перевірки цифрових підписів і послуг, які вимагають

ідентифікації. X-road було створено в 2001 році, щоб зменшити вартість обміну даними та запобігти оприлюдненню даних без заходів безпеки в незахищених базах даних. Цифрова ідентифікація за допомогою обов'язкової ідентифікаційної картки була започаткована в 2002 році для забезпечення безпеки індивідуальної ідентифікації через державні та приватні електронні сервіси. Сьогодні 98 відсотків естонців мають ідентифікаційну картку та використовують її для здійснення банківських операцій, голосування за допомогою електронних засобів, страхування, підпису в Інтернеті та сплати податків. Завдяки цим технологіям естонці щорічно заощаджують у середньому 2% свого ВВП.

Ще одним прикладом є досвід Сінгапуру: «Національна цифрова ідентифікація (NDI) є наріжним каменем сінгапурської програми «Smart Nation», спрямованої на використання технологій для покращення життя. NDI складається з Singpass (Singapore Personal Access), цифрової ідентифікації для фізичних осіб і CorpPass, корпоративної цифрової ідентифікації для компаній та інших організацій. Singpass підтримує автентифікований вхід до державних електронних послуг, включаючи портал myTax, миттєве схвалення заявки на електронний платіж через портал myTax і біометричне розпізнавання обличчя. За допомогою CorpPass компанії можуть використовувати різні функції NDI для безпечної та легкої взаємодії з клієнтами, здійснення транзакцій з державними установами та іншими організаціями за наявності дозволу та згоди» [56].

Сьогодні електронна ідентифікація можлива за допомогою електронного підпису, BankID (метод перевірки легітимності громадян через використання українських банків для адміністрування послуг через Інтернет) та MobileID (технологія, яка дозволяє дистанційно ідентифікувати людей, автентифікувати та підписувати документи в електронному вигляді в інформаційних системах та телекомунікаційних системах).

Крім того, в Україні кожна особа протягом життя повинна пройти в середньому 16 державних реєстрів. Інформація в реєстрах часто повторюється, і при її внесенні необхідно зібрати певний перелік документів, даних, які вже є в

інших державних реєстрах. Наявність лише одного ідентифікатора та можливість автоматичного розповсюдження інформації може вирішити цю проблему та зменшити кількість запитів державних органів на введення даних утриті. Цей унікальний ідентифікатор є унікальним і може бути унікальним номером, пов'язаним з Єдиним державним демографічним реєстром. Наразі цей номер є єдиним персональним ідентифікатором, який не змінюється протягом життя і присвоюється людині під час її народження (при реєстрації народження). У перспективі за його допомогою можна побудувати інформаційні зв'язки, які сприятимуть передачі інформації між державними реєстрами.

Беручи до уваги всі аргументи проти комплексної цифрової системи ідентифікації та ризики захисту даних і порушення конфіденційності, все одно важливо визнати, що цифрова система необхідна для входу в цифровий світ і комфортного використання цифрових продуктів і послуг.

Важливо визнати, що подібні небезпеки присутні в будь-якій системі ідентифікації, однак використання цифрових технологій може збільшити ризик; тому що, коли використовуються цифрові технології, потенційна шкода та масштаб проблеми від неефективного управління або неправильного використання персональних даних є більшими, ніж коли система використовується на папері. Подібним чином впровадження технологій, які потребують доступу до Інтернету та наявності дорогих комп'ютерів, може збільшити цифровий розрив і створити нові проблеми під час подорожей. Як результат, щоб скористатися перевагами систем ідентифікації в епоху цифрових технологій, компанія повинна забезпечити активну, комплексну та постійну боротьбу з цими небезпеками [58].

В сучасному світі з метою «покращення обслуговування платників й сплати податків також широкого розповсюдження набувають мобільні додатки. Численні приклади таких країн, як Австралія, Бразилія, Чилі, Мексика, Португалія, Тайланд, Італія, Китай тощо засвідчують їх результативність.

У 2019 році Державна податкова адміністрація Китаю випустила додаток, щоб платники могли подавати свої податкові декларації з податку на доходи фізичних осіб за допомогою попередньо заповнених форм» [57].

У Чилі для спрощення таксономії доходів використовується програма e-Renta, яка сприяє та полегшує самодекларування. Додаток дозволяє платникам податків переглядати попередньо заповнені податкові декларації та приймати їх, а також перевіряти статус своїх запитів на відшкодування та чи були вони прийняті.

У 2021 році податкові органи Португалії почали впровадження системи e-Fatura (електронний рахунок-фактура), ця система дозволяє підтверджувати витрати шляхом відстеження рахунків-фактур через ІПН. Крім того, рахунки-фактури можна негайно зареєструвати, зчитавши код QR, надрукований на рахунках-фактурах [59].

Запровадження чат-ботів є ще одним прикладом просування цифровізації та зменшення складності відносин між платниками податків та податковою адміністрацією. Іспанський віртуальний помічник з оподаткування ПДВ заснований на штучному інтелекті, це програмне забезпечення полегшує надання точної інформації відповідно до унікальних критеріїв, а також допомагає в розумінні складних правил і норм щодо оподаткування.

Система полегшує отримання інформації щодо реєстрації та виправлення рахунків-фактур, зобов'язань, пов'язаних із зовнішньою торгівлею, нарахування податків, суму та ставку податку, звільнення від сплати податків тощо за допомогою чат-бота, який можуть використовувати як платники податків, так і податкові службовці розмовна мова під час податкового сезону.

Віртуальний помічник полегшує заповнення запитань, які потребують інформації для отримання відповідної відповіді. Крім того, дублікат розмови можна заархівувати. Цей інструмент гарантує миттєвий доступ до інформації та

миттєве реагування цілодобово, здешевлює адміністративні процедури та гарантує правову безпеку платника.

У результаті виявлення методів підвищення дотримання податкового законодавства та боротьби з податковими злочинами є надзвичайно важливими для податкових органів. Як підтверджено, цифровізація допомагає полегшити успішне виконання такого роду завдань.

У «Національній економічній стратегії на період до 2030 року» зазначено, що: «Крім загальних цифрових компетенцій, проблемою залишається низький рівень цифрових навичок серед державних службовців ... . Перехід на електронні послуги у цій сфері повинен супроводжуватися масштабною освітньою кампанією для державних службовців та фахівців соціальної сфери» [60]. «Концепція розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації» схвалена розпорядженням Кабінет міністрів України від 3 березня 2021 р. передбачає формування і розвиток цифрових навичок та цифрових компетентностей у суспільстві шляхом:

- «здобуття особою цифрової освіти з використанням інформаційних ресурсів, нових освітніх технологій та цифрових освітніх ресурсів, спрямованих на підвищення рівня цифрових навичок та цифрових компетентностей;

- забезпечення безперервного розвитку професійних цифрових компетентностей для фахівців в системі підвищення кваліфікації різних галузей діяльності;

- створення Єдиного державного веб-порталу цифрової освіти «Дія. Цифрова освіта»;

- розроблення заходів щодо впровадження цифрових засобів доведення інформації (телебачення, соціальні мережі, трансляція в Інтернеті тощо)» [22].

На сьогодні, у ДПС України за участі Міністерства цифрової трансформації України проводиться навчання працівників територіальних органів ДПС з питань цифровізації. Навчання відбувається протягом двох місяців у формі вебінарів Zoom та охоплює усіх працівників, залучених до обслуговування платників податків. У рамках навчання обговорюються питання:

як за допомогою мобільного застосунку «Дія» отримати копії цифрових документів (шеринг документів) під час надання адміністративних послуг.

У центрах обслуговування платників ДПС, а також як отримати податкові послуги на Порталі «Дія». За результатами навчання з метою перевірки набутих знань організовано проведення тестування працівників територіальних органів ДПС.

Такий крок має розширити рівень цифрової компетентності контролюючих органів, проте для взаємодії з платниками податків цього не достатньо.

Висновки до розділу 3

Цифрові технології дозволяють податковим органам бути більш організованими та ефективними у боротьбі з податковими зловживаннями та покращувати якість податкової звітності та збирання податків. Хоча технології важливі, не слід ігнорувати той факт, що людський фактор є вирішальним для цифрового урядування. Усі три складові ефективного податкового менеджменту необхідні, оскільки платники податків є клієнтами, а не супротивниками. За ними необхідно своєчасно й ефективно стежити. Під час процесу оцифрування місцеві податківці мають однакові труднощі щодо забезпечення ефективної роботи та збору податкових надходжень, а також впровадження міжнародних стандартів.

Констатовано, що створення електронних каналів фіскальної взаємодії з платниками податків є першочерговим для успішного впровадження реформи бюджетно-податкової галузі.

Спостерігаємо, що наразі перелік електронних сервісів поступово збільшується, що збільшує кількість потенційних застосувань принципу зручності при сплаті податків.

Відтак, перехід до повномасштабного етапу використання електронних сервісів, зокрема у сфері взаємовідносин платників податків та контролюючих органів, має бути підкріплений як просвітницькою кампанією для працівників ДПС, так і насамперед громадян. Це має відбуватися разом з одночасним впровадженням курсів фінансової грамотності, платник податків навчився б як розраховувати власні доходи за різними системами оподаткування (загальна, спрощена), так і використовувати цифровий контент спільно з контролюючими органами.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження сформовано низку теоретико-методичних та науково-практичних висновків, спрямованих на досягнення мети кваліфікаційної роботи.

Класифіковано заходи, спрямовані на сприяння функціонуванню фіскальних органів в Україні на різних рівнях управління. Було приділено увагу процесам цифровізації податкових послуг та доведено перспективність їх моніторингу. Досліджено функції та особливості інформації про податковий потенціал зарубіжних країн. Визначено фундаментальні чинники, що впливають на інформаційне забезпечення податкових органів в Україні на національному та місцевому рівнях. Проведено діагностику можливостей електронного кабінету платника податків щодо модульних компонентів. Документовано особливості електронної податкової інформації в органах місцевого самоврядування. Узагальнено фінансові та соціально-економічні наслідки підвищення інформаційного потенціалу органів ДПС України.

Це підтверджено доказами того, що використання роботизованих технологій, штучного інтелекту та блокчейн-технологій у фіскальному адмініструванні підвищить ефективність податкових органів у розпізнаванні та кількісній оцінці фіскального ризику. Такий спосіб посилить механізми боротьби з бюджетними та податковими небезпеками в контексті уникнення ухилення від сплати податків і зборів, що позитивно вплине на накопичення бюджетних коштів. Документально підтверджено, що підвищення швидкості інформаційного суспільства позитивно впливає на взаємодію податкових органів і платників податків — як фізичних, так і юридичних осіб.

Документально підтверджено, що електронні декларації зменшують витрати на адміністрування податків. Починаючи з 2015 року в Україні було завершено процес електронного декларування майнового стану державних службовців, що продемонструвало наявність значних статків у державних службовців без документального підтвердження сплати податків на них.

Враховуючи зазначене, виправданим є вдосконалення системи електронного декларування майнового стану державних службовців з метою забезпечення перевірки податкових платежів за об'єктами декларування. Дослідження механізму роботи електронного декларування майна державних службовців показало, що система здатна автоматично об'єднувати декілька державних реєстрів, що свідчить про потенціал для посилення системи в частині контролю за сплатою податків.

Аналіз досвіду використання передових закордонних технологій цифрової трансформації податкового адміністрування дозволив зробити висновок, що одним із найважливіших аспектів цифрової трансформації податкових органів є забезпечення прозорості та достовірності податкової інформації, отриманої від платників податків. У зв'язку з цим наголошується, що слід удосконалити процеси перевірки податкової інформації шляхом запровадження нових аналітичних інструментів, які зараз використовуються в режимі реального часу для оцінки та порівняння даних, пов'язаних з рахунками-фактурами, деклараціями, договорами купівлі-продажу тощо, а також для виявити невідповідності, проаналізувати та прийняти рішення на основі отриманих результатів. Крім того, за допомогою стандартизованих методів збору інформації рекомендується налагодити процес автоматичного обміну даними з третіми сторонами, зокрема з податковими адміністраціями в інших країнах. Це пояснюється тим, що сучасні можливості обробки інформації дозволяють податковим органам аналізувати більшу різноманітність даних і на основі результатів оцінювати ризик податкового ризику. Легкість спілкування між платниками податків і податковими органами та цифровий характер фіскального адміністрування, включаючи податкову звітність, покращують дотримання податкового законодавства та заохочують платників податків своєчасно сплачувати податки.

Застосування цифрових технологій у роботі податкового органу коштує дорого, але з часом країна отримує від цього користь у результаті скорочення

часу та підвищення ефективності боротьби з податковими злочинами, що в підсумку посилить фінансовий потенціал держави.

Боротьба з ухиленням від сплати податків у країнах із високим рівнем поширеності тіньової економіки може зберегти значні кошти та збільшити податкові надходження до бюджетів.

Окреслюючи вектори функціонування податкових органів в Україні, важливо наголосити на необхідності збільшення інвестицій у новітні цифрові технології, зокрема ті, що сприяють підвищенню ефективності та автоматизації комунікацій платників податків із податковими органами, запобіганню та протидії податковим злочинам. Незважаючи на те, що податкова служба України використовує цифрові технології та електронні сервіси у своїй повсякденній діяльності, цього все ще недостатньо порівняно з іншими країнами, оскільки це середовище, що швидко розвивається, і вимагає швидких, але важливих рішень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 №167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-p#Text>
2. Інформаційне суспільство (за даними Державної служби статистики України).URL: https://ukrstat.gov.ua/metod_polog/menu/menu_/3_inf_sus.htm
3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах України (за даними Державної служби статистики України).URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/arh_ikt_u.html
4. Лагодієнко Н. В., Скляр Л. Б., Степаненко С. В. Електронне адміністрування податків як засіб підвищення ефективності їх сплати. *Економічний простір*. 2022. № 178. С. 78–82.
5. Інтелектуальні технології моделювання в інформаційно-аналітичній системі державної податкової служби: монографія / за заг. ред. Л. Л. Тарангул. К. : Алерта, 2010. 358 с.
6. Електронне оподаткування: сутність та перспективи застосування: монографія / за заг. ред. П. В. Мельника. Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2010. 332 с.
7. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n3610>
8. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування оподаткування доходів, отриманих нерезидентами у вигляді виплати за виробництво та/або розповсюдження реклами, та удосконалення порядку оподаткування податком на додану вартість операцій з постачання нерезидентами електронних послуг фізичним особам: Закон України від 03.06.2021 р.№ 1525-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1525-20#Text>

9. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
10. Юдін В. Ю. Цифрова платформа як один із напрямів цифрової трансформації економіки і деякі аспекти її правового регулювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2021, № 9. С. 13–22.
11. Електронний кабінет для громадян. Державна податкова служба України. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/help/individual.html>
12. Butkevich O. The influence of digital technologies on the organization of accounting of tax calculations. *Економічний простір*. 2021. № 169, С. 92–95.
13. Кононенко Л. В. Організація обліку і аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах використання сучасного інформаційного забезпечення. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2020. Вип. 1–2. С. 202–210.
14. Shkolnyk I., Frolov S., Orlov V., Datsenko V., Kozmenko Ye. The impact of financial digitalization on ensuring the economic security of a country at war: New measurement vectors. *Investment Management and Financial Innovations*, 2022. № 19 (3). P. 119–138.
15. Десятнюк О. М., Марченко Л. І. Науково-методичні детермінанти податкової політики в умовах трансформації національної економіки. *Світ фінансів*. 2021. Вип. 4 (69). С. 8–19.
16. Ганцюк Т.Д. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів публічної влади в Україні: джерелознавчий аналіз дискурсного поля. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. URL: www.dy.nayka.com.ua/pdf/8_2018/102.pdf.
17. Мамалуй О.О. До питання визначення матеріальних та процесуальних особливостей інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів. *Право та державне управління*. 2020. № 1. Том 1. DOI: <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-1.15>.

18. Матвейчук Л.О. Інформаційні технології і системи в державному управлінні оподаткуванням. Публічне управління та митне адміністрування. 2016. № 1 (14). С. 77-84.
19. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/conv#n5483> (
20. Про державну податкову службу : Постанова КМУ від 06.03.2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-n#Text>
21. Пугаченко О.Б., Косенко С.С., Бабій М.В. Організація проведення судових експертиз та експертних досліджень з економічних питань. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2021. № 6 (39). С. 115-130.
22. Пугаченко О.Б., Фоміна Т.В. Податковий контроль як інструмент запобігання тіньовій економіці. Стратегічні пріоритети детінізації України у системі економічної безпеки: макро та мікро вимір : монографія / За ред. Черевка О.В. Черкаси: ПП Чабаненко Ю.А., 2014. С. 259-280, 436-441.
23. Сторожук І.П. Інформаційний складник процесу адміністрування податків. Юридичний науковий електронний науковий журнал. 2021. № 8. С. 264-267.
24. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Документальне забезпечення податкових перевірок та експертних досліджень за загальнодержавними податками. Економіка та суспільство. 2023. № 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2464/2383>
25. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Податкове стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану в Україні. Modern engineering and innovative technologies. Issue 20. Part 2. Sergeieva&Co, Karlsruhe, Germany, April 2022. С. 113-123.
26. Шапошников К.С. Роль і значення інформаційно-аналітичного забезпечення в системі регіонального менеджменту. Розвиток продуктивних і регіональна економіка. 2019. Вип. 29. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/29_2019_ukr/60.pdf

27. Шевченко М.М., Соколов В.А. Методологічні підходи до оцінювання ефективності функціонування державного механізму інформаційно-аналітичного забезпечення політики національної безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 1. С. 148-154.
28. Вишневський В.П., Вієцька О.В., Гаркушенко О.М., Князєв С.І., Лях О.В., Чекіна В.Д., Череватський Д.Ю. Смарт-промисловість в епоху цифрової економіки: перспективи, напрями і механізми розвитку: монографія / за ред. В.П. Вишневського. Київ, 2018. 192 с.
29. Волосович С., Василенко А. Чубаєвський В. Фінансові технології податкового адміністрування. Вісник КНТЕУ. Київ, 2019. № 4. С. 5 - 12.
30. Електронні сервіси, розміщені на офіційному веб-порталі ДПС: вебсайт. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/elektronnyi-servisi/elektronni-servisi/>
31. Мазаракі А., Волосович С. Домінанти FinTech на ринку платіжних послуг. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2019. № 2 (103). С. 100 - 118.
32. Партин Г.О., Гоменюк В.В. Оподаткування діяльності підприємств цифрової економіки: зарубіжний досвід та можливості запровадження в Україні. Інфраструктура ринку. 2020. Випуск 43. С. 78 - 83.
33. Плани ДПС амбітні: запускаємо е-податки, е-РРО, е-Акциз: веб-сайт. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/453824.html>
34. Проекти цифрової трансформації: веб-сайт. URL: <https://plan2.diia.gov.ua/projects>
35. Рогова Н.В. Трансформація політики, інструментів і технологій обліку та оподаткування в умовах цифрової економіки. Фінансовий простір. 2020. № 2. С. 103 - 116.
36. Синютка Н.Г., Луцик А.І. Трансформація оподаткування та податкових процедур в інформаційному суспільстві: теоретичний концепт. Облік і фінанси. 2018. № 4. С. 108 - 112.
37. Чижикова О.В. Глобальні тренди впровадження технологій у сфері оподаткування в контексті цифрової трансформації економіки. Наукові праці НДФІ. 2019. № 3. С. 126 - 134.

38. Krysovatyi A., Valihura V., Hutsul I., Tkachyk F. and Dmytriv V. Fiscal Aspects of the Functioning of the Electronic Declaration System of Citizens' Income and Property in Ukraine. 2020 10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), Deggendorf, Germany, 2020, Pp. 533–536,
39. Звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2018 рік. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/Zvit2018-1.pdf>
40. НАЗК: Електронна система перевірила 2,7 млн декларацій за 5 днів. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-elektronna-systema-pereviryla-2-7-mln-deklaratsij-za-5-dniv/>
41. Кампанія декларування 2021 завершена: надійшло майже 800 тисяч декларацій. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/kampaniya-deklaruvannya-2021-zavershena-nadijshlo-majzhe-800-tysyach-deklaratsij/>
42. Карасюк М. В. Загальна характеристика електронного декларування як засобу запобігання корупції в цифровому середовищі. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. 2022. Вип. 34. С. 151–157.
43. Амелічева Л. П., Драч Н. І. Деякі проблеми правового регулювання антикорупційного електронного декларування в Україні. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2022. № 14. Т.1 С. 121–124.
44. Харламов П. Декларація про доходи у два кліки та відшкодування ПДВ за тиждень. Якою буде «податкова у смартфоні». *Mind*. 2023. URL: <https://mind.ua/publications/20252245-deklaraciya-pro-dohodi-u-dva-kliki-ta-vidshkoduvannya-pdv-za-tizhden-yakoyu-bude-podatкова-u-smartfoni>
45. Marchenko L. I. The impact of fiscal policy on ensuring the development of the social sphere in Ukraine. *Economics and Education*. 2022. Vol. 7, № 4. P. 27–34.

46. Слатвінська М. О. Організаційно-інституційне забезпечення реалізації фіскальної політики України. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50. Ч. 2. С. 148–154.
47. Сидорович О. Ю. Інститути оподаткування: форми прояву та логіка функціонування. *Світ фінансів*. 2016. Вип. 2. С. 28–42.
48. Синютка Н. Г. Цифрова ідентифікація платників податків як передумова для діджиталізації фіскального простору. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 363–368.
49. Жигалкевич Ж. М., Залуцький Р. О. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнес-структур. *Ефективна економіка*. 2020. Вип. 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/99.pdf
50. Якушко І. Фіскальна діджиталізація: сутність та роль у розвитку національної економіки. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2022. № 2 (30). С. 44–53.
51. Гавриленко Н. В., Грищенко О. В., Козицька Н. О. Вплив цифрових трансформацій на зміст фіскального адміністрування. *Економіка та суспільство*. Вип. 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1568/1509>
52. Бондаренко Є.П., Угрин В.В., Кекіш І.П. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного часу та післявоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/45>
53. Василевська Г.В. Особливості взаємовпливу складових фіскального простору України. *Світ фінансів*. 2021. №1 (66) С. 112 – 123.
54. Дзуліт З. П., Завербний А. С., Романюк А. О. Діджиталізація – дієвий інструмент антикризового розвитку бізнесу в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8557>
55. Крисоватий А. І., Валігура В. А. Новації та напрями вдосконалення податкового законодавства України в умовах воєнного стану. *Фінанси України*. 2022. №6. С. 33-53.

56. Сидорович О.Ю. Інституціональний контекст класифікації та типологізації соціально–економічних систем. *Економічна теорія*. 2017. № 2. С.19-33.
57. Ткачик Ф.П. Інформаційне забезпечення діяльності податкових органів на державному і територіальному рівнях. *Бізнес Навігатор*. 2021. Вип. 8. С. 122-127.
58. Цаль-Цалко Ю.С., Мороз Ю.Ю. Інформаційне забезпечення управління територіальними громадами: аспекти статистики і фінансової звітності. *Проблеми економіки*. 2018. № 2 (36). С. 389–395.
59. Онишко С. В., Лактіонова О. А. Перспективи впровадження фіскальних правил в Україні та їх інституційне забезпечення. *Економічний аналіз*. 2015. С. 138–150.
60. Токар М. Ю. Діджиталізація як оптимізація взаємодії публічної влади і громадських організацій. *Аспекти публічного управління*. Том 8. Спецвипуск. № 1. Дніпро, 2020. С. 130 – 132.